

Tõrva valla üldplaneering

Planeeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise
väljatöötamise kavatsus

Planeerimisprotsessi

korraldaja: Tõrva Vallavalitsus

Planeeringu koostaja: selgitatakse hankega

KSH läbiviija: selgitatakse hankega

Lähteseisukohtade ja KSH VTK koostajad:

Madis Mumm (Tõrva vallavalitsus)

Alar Noorvee (OÜ Alkranel keskkonnaekspert, KeHJS § 34 lõikes 4 toodud KSH
juhteksperdi tingimustele vastav ekspert)

Tanel Esperk (OÜ Alkranel keskkonnaekspert)

Heiki Kalberg (AB Artes Terrae OÜ maastikuarhitekt)

Sisukord

1. Üldist.....	3
2. Planeerimise ja KSH objekt, ulatus ja eesmärk	4
3. Mõjutatava keskkonna ülevaade ja seos KSHs käsitletavaga.....	5
4. Strateegilise planeerimisdokumendi seos strateegiliste planeerimisdokumentidega.....	27
5. Üldplaneeringu lähteseisukohad	31
6. Strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega eeldatavalt kaasnev keskkonnamõju (sh mõjutatavad keskkonnaelemendid ja eeldatavad mõjuallikad) ning KSH sisu	39
7. Koostöö ja kaasamine	45
8. Protsessi eeldatav ajakava.....	48
9. Strateegilise planeerimisdokumendi ja KSH osapooled	49
Olulisemad kasutatud materjal.....	52

1. Üldist

Planeerimisseaduse § 74 kohaselt on üldplaneeringu eesmärk on kogu valla või linna territooriumi või selle osa ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määratlemine. Üldplaneeringu teemadekäsitlus lähtub planeerimisseaduse § 75 lg 1-st.

Planeerimisseaduse § 80 lg 2 kohaselt on keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi: KSH) väljatöötamise kavatsus (edaspidi: VTK) dokument, milles märgitakse keskkonnamõju strateegilise hindamise ulatus, sisu ja eeldatav ajakava ning üldplaneeringu (edaspidi: ÜP) rakendamisega eeldatavalt kaasneda võiv oluline keskkonnamõju, sh mõju inimese tervisele, piiriülese keskkonnamõju esinemise võimalikkus, võimalik mõju Natura 2000 võrgustikule ja muu planeeringu koostamise korraldajale teadaolev asjassepuutuv teave. KSH VTK on alusdokumendiks KSH läbiviimisel ja aruande eelnõu koostamisel (PlanS § 80 lõige 3).

Vastavalt planeerimisseaduse (PlanS) § 2 lg 3 kohaldatakse planeeringu koostamise käigus läbiviidavale KSH-le PlanS tulenevaid menetlusnõudeid. Planeerimisseaduses viidatud juhtudel arvestatakse ka keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) nõudeid, seejuures nõuded keskkonnamõju hindamise aruande sisule ja muudele tingimustele tulenevad keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusest (KeHJS § 40).

2. Planeerimise ja KSH objekt, ulatus ja eesmärk

Käesoleva keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi ka *KSH*) objektiks on Tõrva valla üldplaneering. Tõrva vald on omavalitsusüksus Valga maakonnas, mis moodustati 21. oktoobril 2017. aastal Tõrva linna, Helme, Hummuli ja Põdrala valla ning Puka valla Soontaga küla ühinemise tulemusena. Valla pindala on 649 ruutkilomeetrit. Tõrva valla naabriteks on Valga maakonnas Otepää vald ja Valga vald, Tartu maakonnas Elva vald, Viljandi maakonnas Mulgi vald ja Viljandi vald.

Üldplaneeringu koostamine ja KSH algatati Tõrva Vallavolikogu 18.09.2018 otsusega nr 33.

Üldplaneeringu alaks on kogu valla haldusterritoorium ning seosed valla lähiümbrusega (naaberomavalitsustega), et tagada sidusate võrgustike (taristud, roheline võrgustik) toimimine. KSH ala ühtib planeeringualaga: keskkonnamõju strateegiline hindamine viiakse läbi Tõrva vallas.

Tulenevalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 31¹ on KSH eesmärgiks arvestada keskkonnakaalutlusi strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel ning kehtestamisel, tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse ja edendada säästvat arengut.

Tõrva valla KSH põhieesmärk on keskkonnakaalutlustega arvestamine üldplaneeringu koostamisel ning seeläbi inim- ja looduskeskkonna mõjusid tasakaalustava lahenduse leidmine. Põhieesmärgi saavutamiseks on KSH alameesmärgid hinnata üldplaneeringu elluviimisega kaasnevat olulist keskkonnamõju, selgitada välja alternatiivsete lahenduste võimalused, määrata vajadusel mõjude leevendusmeetmed, arvestades üldplaneeringu eesmärke ja käsitletavat territooriumi. Oluliste mõjude käsitlemisega samatähtis on planeeringu elluviimisega kaasnevate oluliste soodsate mõjude hindamine ja nende võimendamise võimaluste väljapakkumine.

KSH näitab, milliste oluliste keskkonnaargumentide alusel toimub üldplaneeringu kaalutusprotsessi jooksul valikute tegemine ja otsusteni jõudmine. Mõjude hindamisel püstitakse üldplaneeringu täpsusastmes ja keskendutakse teemadele, mida saab üldplaneeringuga reguleerida.

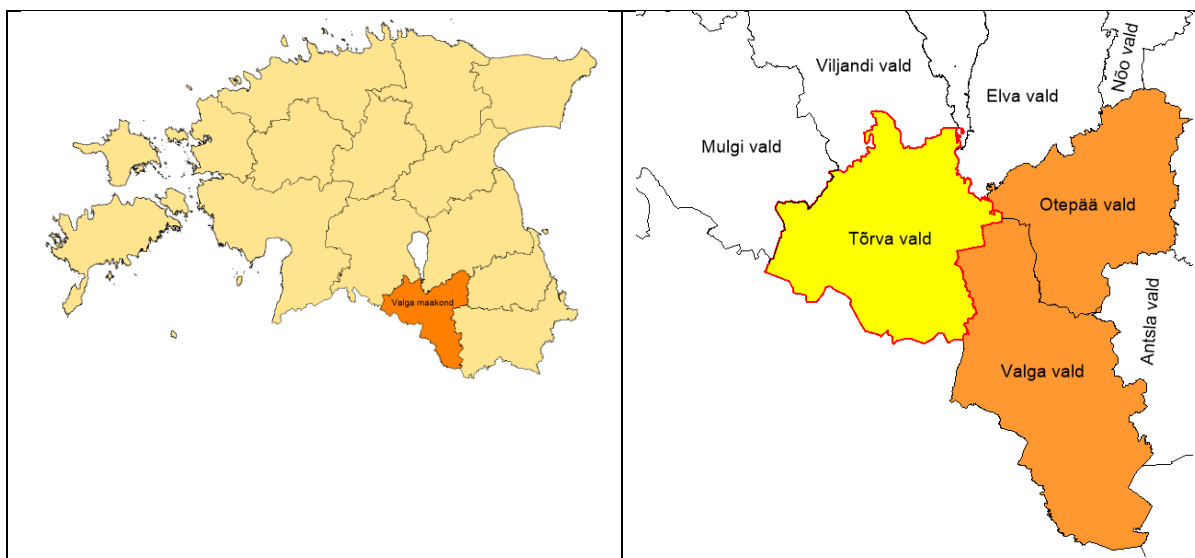
KSH puhul mõistame keskkonda laiemalt kui ainult looduskeskkond. Mõju hinnatakse nii loodus-, kultuurilise-, sotsiaal- kui ka majanduskeskkonna aspektide seisukohast.

KSH aruanne on üldplaneeringu juurde kuuluv lisa (planeerimisseadus § 3 lõige 4).

3. Mõjutatava keskkonna ülevaade ja seos KSHs käsitletavaga

3.1. Planeeringuala asukoht ja paiknemine

Tõrva vald paikneb Lõuna-Eestis, Valga maakonnas. Tõrva vald (joonis 3.1) moodustus 2017. aastal toimunud haldusreformi tulemusel neljast omavalitsusüksusest: senise Tõrva linna, Helme valla, Hummuli valla ja Põdrala valla ühinemisel. Samuti liideti moodustatud Tõrva vallaga endise Puka valla Soontaga küla.

Joonis 3.1. Tõrva valla paiknemine (Valga maakond tähistatud oranži alana; Tõrva valla piir tähistatud punase joonega ja kollase alana).

Tõrva valla naaberomavalitsused on on idas Otepää vald ja Valga vald, kirdes Elva vald, põhjas Viljandi vald, läänes Mulgi vald ning lõunas riigipiir taga Läti Vabariik.

Tõrva linna kaugus Tallinnast on ligikaudu 210 km ja Tartust umbes 70 km. Maakonnakeskus Valga jääb Tõrva linnast ~30 km kaugusele. Piirkonna vaieldamatuks suurimaks tõmbekeskuseks pole mitte maakonnakeskus Valga, vaid Tartu.

Tõrva linna läbib riikliku tähtsusega Valga-Uulu maantee (põhimaantee nr 6), mis ühendab omavahel Valga ja Pärnu linna.

Valla territooriumil on 39 asustusüksust, nendest 1 vallasisene linn (Tõrva linn), 2 alevikku (Helme alevik, Hummuli alevik) ja 36 küla. Valla keskus paikneb Tõrva linnas.

3.2. Looduskeskkond

3.2.1. Maastik, geoloogia ja maavarad

Maastik:

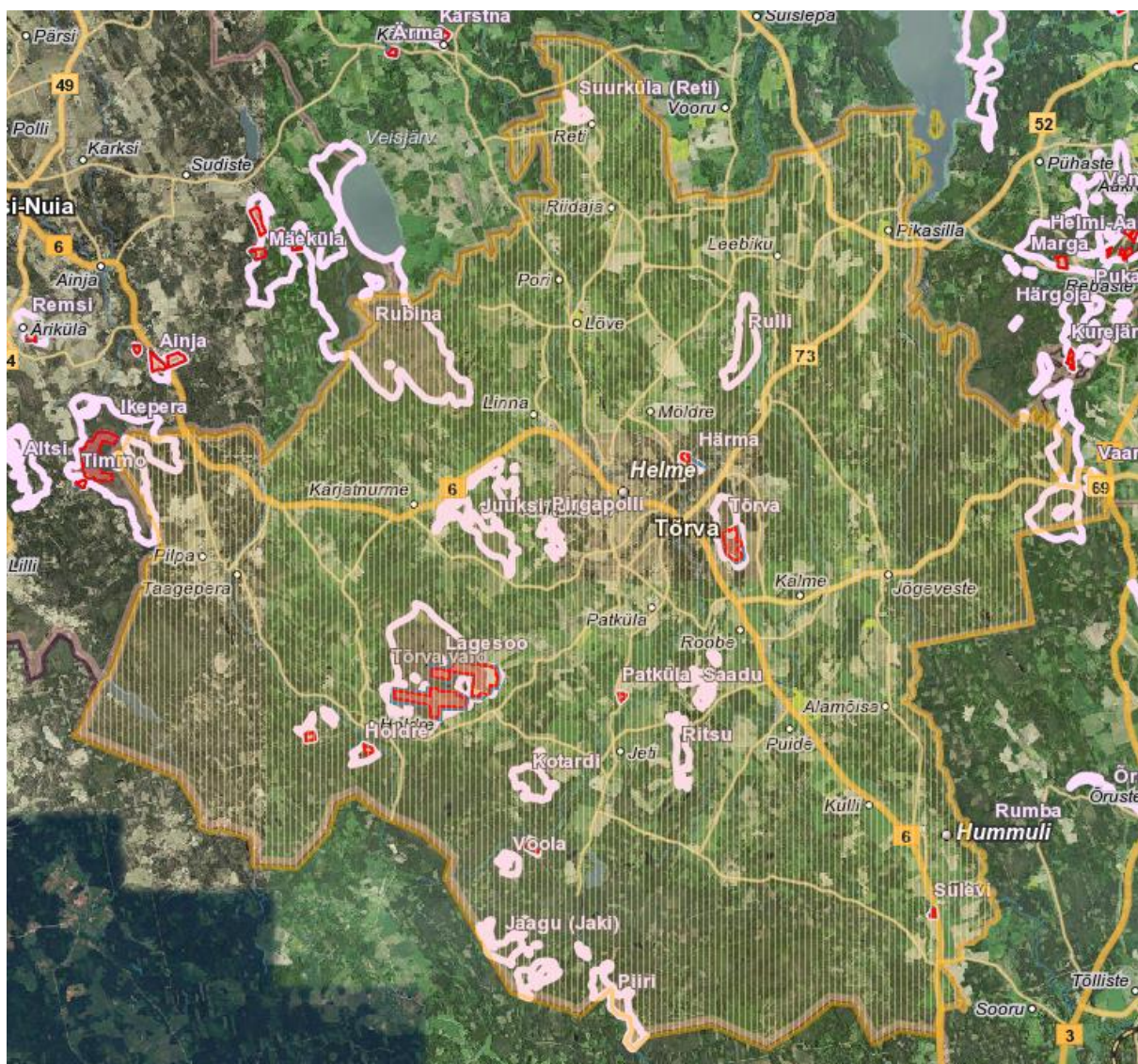
Tõrva valla põhjaosa kujutab endast lainjat tasandikku, mida liigendavad üksikud põhja-lõunasuunalised suurvoored ja mõningate väiksemate jõgede orud. Selles piirkonnas on valdavalt põllumaad, ulatuslikke metsamassiive ei ole, esineb mõnekümnehektarilisi segametsalappe. Valla kesk- ja lääne osas asuvale Sakala kõrgustikule on omane orgudest liigestatud lainja maastiku domineerimine. Orud on pinnamoe peamised liigestajad, mis kohati moodustavad orustikke. Tähelepanuväärsemad orud on Õhne ja Helme org koos neisse suubuvate väiksemate ja lühemate külgorgudega. Valla lõunaosas paiknevad suured metsamassiivid, pinnamood on liigestatud mõhnastikega. Looduslikest oludest tingituna on valla edela- ja lõunaosas peamiselt hajaasustus. Tõrva valla metsasus on ligikaudu 50%. Valla territooriumil on ka mitmed suured sood ja rabad: Rubina soo, Lagesoo, Ikepera raba (OÜ Geomeedia, 2018).

Maastikurajoonide jaotuse järgi jääb valdav osa Tõrva valla territooriumist Sakala kõrgustiku maastikurajooni. Valla lääneosa läbib lõuna-põhjasuunaliselt Valga nõgu ning valla kirdetipp kuulub Võrtsjärve madaliku maastikurajooni.

Geoloogia:

Piirkonna aluspõhja moodustavad ligikaudu 400 m paksusega kambriumi, ordoviitsiumi ja siluri ladestu kihid, mis maapinnal ei paljandu. Aluspõhjast paljanduvad keskdevoni burtinieki lademe liivakivi kihid, mille üldiselt roosakaspruuni põhjavärvi seguneb tumepunase, kollaka ja roheka savi vahekihte, mida on võimalik jälgida Õhne jõe paljanditel. Aluspõhja katab kvaternaarse setete kompleks (glatsiaalsed, limnoglatsiaalsed ja fluvioglatsiaalsed setted). Pinnakatetest domineerib moreen. Hajutatult esinevad kruusad-liivad, liivsavid ja soosetted (Tõrva linna üldplaneering, 2005; Skepast & Puhkim OÜ, 2016).

Tõrva vallas leiduvateks maavaradeks on liiv, kruus ja turvas. Põhiliselt kaevandatakse liiva ja turvast, vähemal määral kruusa. Jooniselt 3.2 võib näha Tõrva vallas olevate maardlate asukohtasid. Tabelis 3.1. on esitatud Tõrva valla maardlate nimekiri.

Joonis 3.2. Tõrva vallas olevate maardlate asukohad (Kollase viirutusega on tähistatud Tõrva vald, roosa joonega on tähistatud maardlate piirid, punase joonega on tähistatud mäeeraldiste piirid; Allikas: Maa-amet, Maardlate kaardirakendus, 2018).

Tabel 3.1. Tõrva vallas asuvad maardlad (Allikas: Maa-amet, Maardlate kaardirakendus, 2018)

Maardla nimetus	Maavara nimetus	Registrikaardi nr	Pindala (ha)
Ikepera	turvas	281	773,45
Holdre	liiv	373	62,25
Voola	liiv	374	37
Härmä	liiv	530	15,17
Patküla	liiv	893	3,67
Sulevi	liiv	918	2,52
Piiri	turvas	593	127,96
Ritsu	turvas	774	66,4
Pirgapolli	turvas	773	41,06
Rubina	turvas	221	1674,99

Maardla nimetus	Maavara nimetus	Registrikaardi nr	Pindala (ha)
Suurküla (Reti)	kruus	529	26,77
Saadu	turvas	775	58,57
Kotardi	turvas	689	104,5
Jaagu (Jaki)	turvas	583	152,02
Rulli	turvas	690	159,64
Juuksi (Juksi)	turvas	579	254,21
Kurejärve	liiv	375	13,78
Tõrva	turvas	223	146,56
Vaardi	liiv	558	9,62
Lagesoo	turvas	220	894,15
Priipalu	turvas	134	997,5

Tõrva vallas on kaks turba kaevandamisala – Lagesoo tootmisala ja Helme tootmisala, ning kolm karjääri – Härma liivakarjäär ja kaks Holdre kruusakarjääri (ühe omanik on Valmap Grupp AS ja teise OÜ Valga Teed) (OÜ Geomeedia, 2018).

Valga maakonnas ei ole väga kõrge riskitasemega radoonialasid, sest geoloogiliselt ei ole siin avatud radoonirikkaid pinnaseid. Seetõttu on siin enamasti tegemist madala ja normaalse radooniriskiga aladega (Skepast & Puhkim OÜ, 2016). Tõrva valla territoorium ei kuulu Keskkonnaministri 30.07.2018 määrus nr 28 „Tööruumide õhu radoonisisalduse viitetase, õhu radoonisisalduse mõõtmise kord ja tööandja kohustused kõrgendatud radooniriskiga töökohtadel” kõrgendatud radooniriskiga maa-alade loetellu.

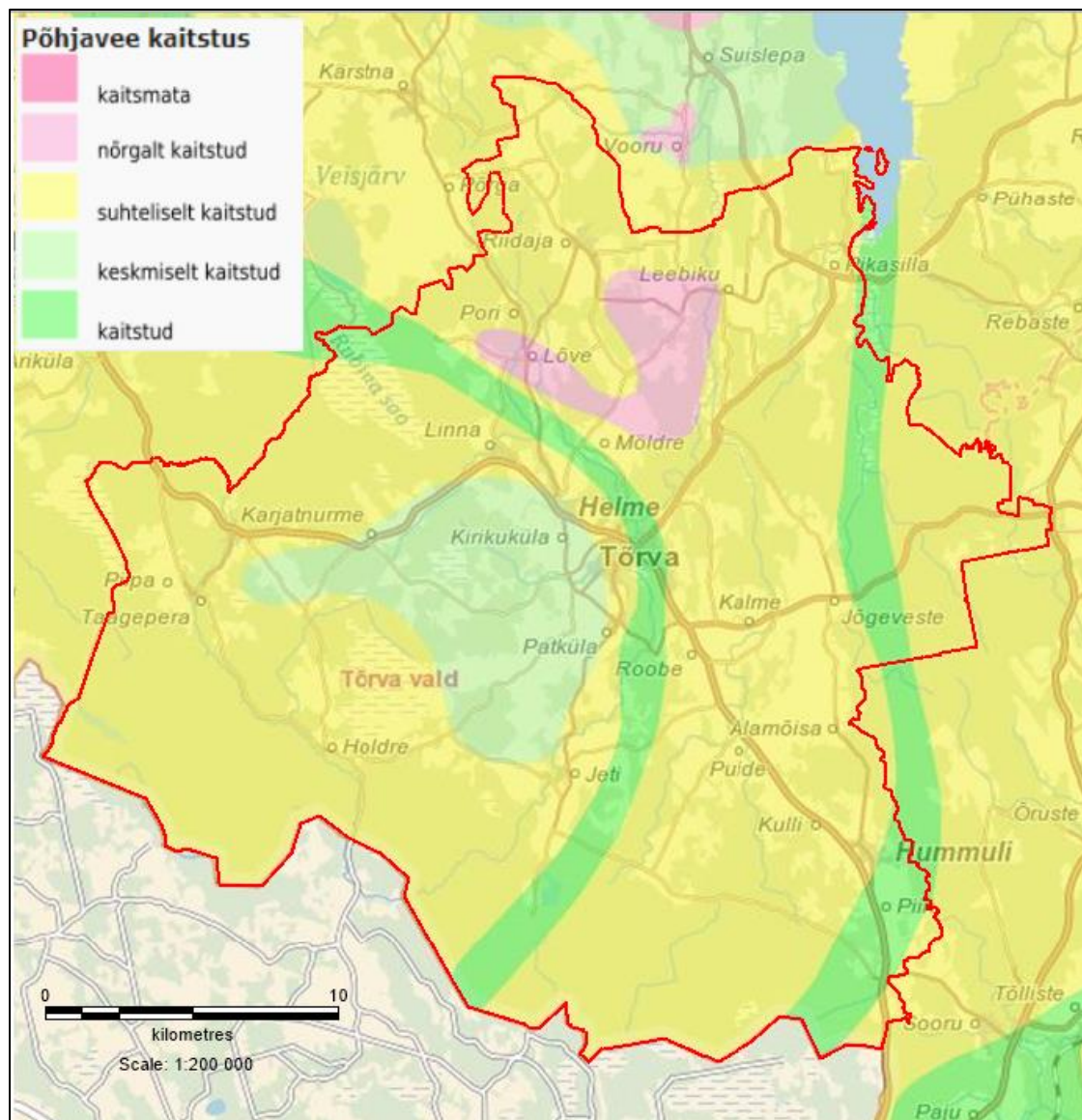
3.2.2. Põhjavesi, põhjavee kaitstus

Valga maakonna hüdrogeoloogilises läbilõikes eraldatakse neli veekompleksi: kvaternaari (Q), ülem-keskdevoni (D3-2), keskdevoni (D2) ja ordoviitsium-kambriumi (O-€). Endise Hummuli valla ja endise Helme valla territooriumid saavad vee peamiselt kogu Valga maakonnas levivast ülem- keskdevoni veekompleksist (D3-2). Vettandvateks kivimiteks on Gauja, Burtnieki ja Aruküla lademe peen- ja keskteralised liivakivid ja aleuroliidid paksusega kuni 160 m, mis lasuvad 20–250 m sügavusel maapinnast (Hummuli valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava aastateks 2004–2015; Helme valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2010-2021).

Vähesel määral kasutatakse endises Helme vallas ka keskdevoni veehorisondi (D2) vett – Patküla puidugraanulite tehase puurkaev (Helme valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2010-2021). Endise Tõrva linna ja Põdrala valla põhjaveeallikateks on Kesk-Devoni veekompleks (D2) (Tõrva linna ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kava 2016-2027; Põdrala valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2015-2027). Veekihtideks on peen- ja keskteralised liivakivid aleuroliidi vahekihtidega. Vettandvate kivimite iseärasused mõjutavad põhjavee tarbimise tingimusi, milleks on puurkaevude liivaandvus ja põhjavee kõrge rauasisaldus. Kõrge rauasisaldusega kaasneb aegajalt ka kõrgendatud mangaanisisaldus, eriti puurkaevudes, mis avavad vettandvate kivimite ülemist osa (Tõrva linna ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kava 2016-2027).

Valla salvkaevudes tarbitakse Kvaternaari (Q) veekompleksi vett. Elanike madalate salvkaevude vesi, mis on pärit Kvaternaari veekompleksist, võib sisaldada ülenormatiivselt nitraate. Savikates kvaternaarisetetes, millest toitub enamik salvkaeve, toimub aeglane veevahetus ja seega pinnasesse sattunud reained kuhjuvad koos sademeteveega kaevudesse (Tõrva linna ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kava 2016-2027).

Eesti põhjavee kaitstuse kaardi (Veeveeb, <https://veeveeb.envir.ee/>, 2018) alusel jääb Tõrva vald valdavas osas suhteliselt kaitstud põhjaveega piirkonda (vt joonis 3.3), kuid valla põhjaosas leidub nõrgalt kaitstud põhjaveega alasid. Ohne jõe ja Väikese Emajõe ürgorgude piirkonnas on põhjavesi kaitstud.

Joonis 3.3. Põhjavee kaitstuse kaart Tõrva vallas (Punase joonega tähistatud Tõrva valla piir; Allikas: Veeveeb, <https://veeveeb.envir.ee/>, 2018).

3.2.3. Pinnavesi (veekogud)

Tõrva valda läbivad suurematest vooluveekogudest Atse jõgi (Naba jõgi) (VEE1154000), Helme jõgi (VEE1014800), Jõku jõgi (VEE1015300), Pedeli jõgi (VEE1012100), Väike

Emajõgi (VEE1008200), Õhne jõgi (VEE1013700). Ojasid leidub Tõrva vallas kokku 19, millest pikimad on Sauniku oja (21,9 km; VEE1012800), Piiri oja (13 km; VEE1012600) ning Lilli oja (12,4 km; VEE1153400). Ülejäänud jõed, ojad ja kraavid on väikesed ning väikese valgla.

Tõrva valla territooriumil on Keskkonnaregistri (2018) andmetel koos Võrtsjärvega kokku 50 looduslikku järve, millede kogupindala on Võrtsjärve arvestamata 292,5 ha. Enamus valla territooriumil paiknevatest järvedest on väikesed (alla 10 ha pindalaga). Suurimad järved Tõrva vallas on Tüdre järv (72,6 ha; VEE2114800), mis asub valla lääne osas endise Helme valla territooriumile ning Valgjärv (Koorküla Valgjärv) (44,3 ha; VEE2118000), mis asub Tõrva valla lõunaosas endise Hummuli valla territooriumil, Märdi järv (Lakesoo Märdi järv) (18,5 ha; VEE2114700) ning Pikre järv (12,4 ha; VEE2117100). Samuti ulatub valla kirdeserva endise Põdrala valla territooriumile Võrtsjärv.

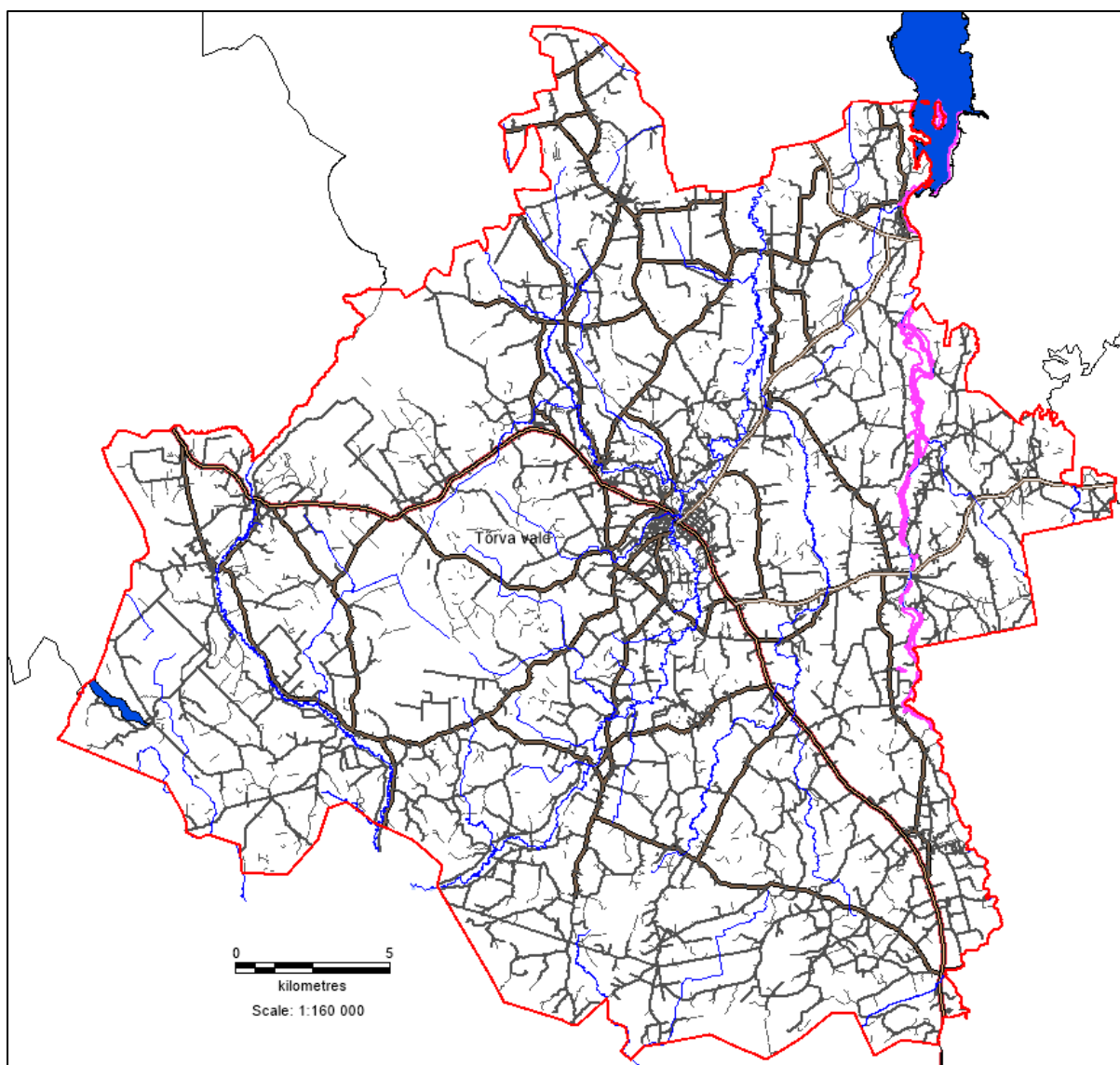
Tõrva linnas paikneb kaks looduslikku järve – Tõrva Vanamõisa (pindala 2,2 ha; VEE2100000) ja Riiska järv (pindala 4,3 ha; VEE2115600).

Lisaks on valla territooriumil 16 paisjärve, millest suurimad on Soontaga paisjärv (8,3 ha) Soontaga ojal ja Puide paisjärv (6,4 ha) Jõku jõel.

Tõrva vald jääb valdavas osas Ida-Eesti vesikonna ja Võrtsjärve alamvesikonda. Vaid Holdre küla ning Pilpa küla lääneosad jäävad Lääne-Eesti vesikonna Pärnu alamvesikonda.

Tõrva vallas on Valga maakonnaplaneeringuga 2030+ määratud üleujutusala Väikese Emajõe kallastele.

Joonisel 3.4 on esitatud Tõrva valla vooluveekogud, järved ning üleujutusala.

Joonis 3.4. Tõrva valla veekogud (tähistatud tumesinisega; Allikas: EELIS 10.12.2018) ning ülejutusosalad (tähistatud lilla joonega; Allikas: Valga maakonnaplaneering 2030+). Punase joonega on tähistatud Tõrva valla piir, tumehallide joontega on tähistatud teedevõrgustik.

3.2.4. Väärtuslikud maastikud

Valgamaa väärtuslikud maastikud on algselt määratud maakonna teemaplaneeringuga „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“, sama planeeringuga on määratud ka kaunid teelõigud ja ilusad vaatekohad. Väärtuslike maastike alateema käsitles eelkõige kultuurmaastikku. Kultuurmaastiku all mõistetakse siin põllumajandusmaastikku, asustust ja teedevõrku koos seal sisalduvate looduslikku päritolu elementidega. Loodusmaastiku all mõeldakse inimtegevusest vähe mõjutatud maastikku, mis esineb suuremate massiividena. Väärtustati traditsioonilist kultuurmaastiku piirkonda, kus on säilinud 1920- 30-ndate asustus- ja maakasutusstruktuur. Samuti maastikku, kus on kontsentreeritud ja hästisäilinud kujul väljendunud kogu meie ajalugu muinasajast tänapäevani (ajaloo kontsentraat). Kolmandaks loeti väärtuslikuks paiku, mille teevad eriliseks mitte niivõrd nende füüsilised omadused, kui nendega seonduv vaimne pärand (Valga maakonnaplaneering 2030+).

Riikliku tähtsusega väärtuslikud maastikud Tõrva vallas on (I tähtsusklass) (Valga maakonnaplaneering 2030+):

1. Helme ümbrus.

Maakondliku tähtsusega väärtuslikud maastikud Tõrva vallas on (I tähtsusklass) (Valga maakonnaplaneering 2030+):

1. Koorküla-Jeti
2. Õhne jõe lähiümbrus
3. Taagepera-Ala
4. Helme jõe org Porist maakonna piirini
5. Pikasilla-Väike-Emajõgi-Pühaste

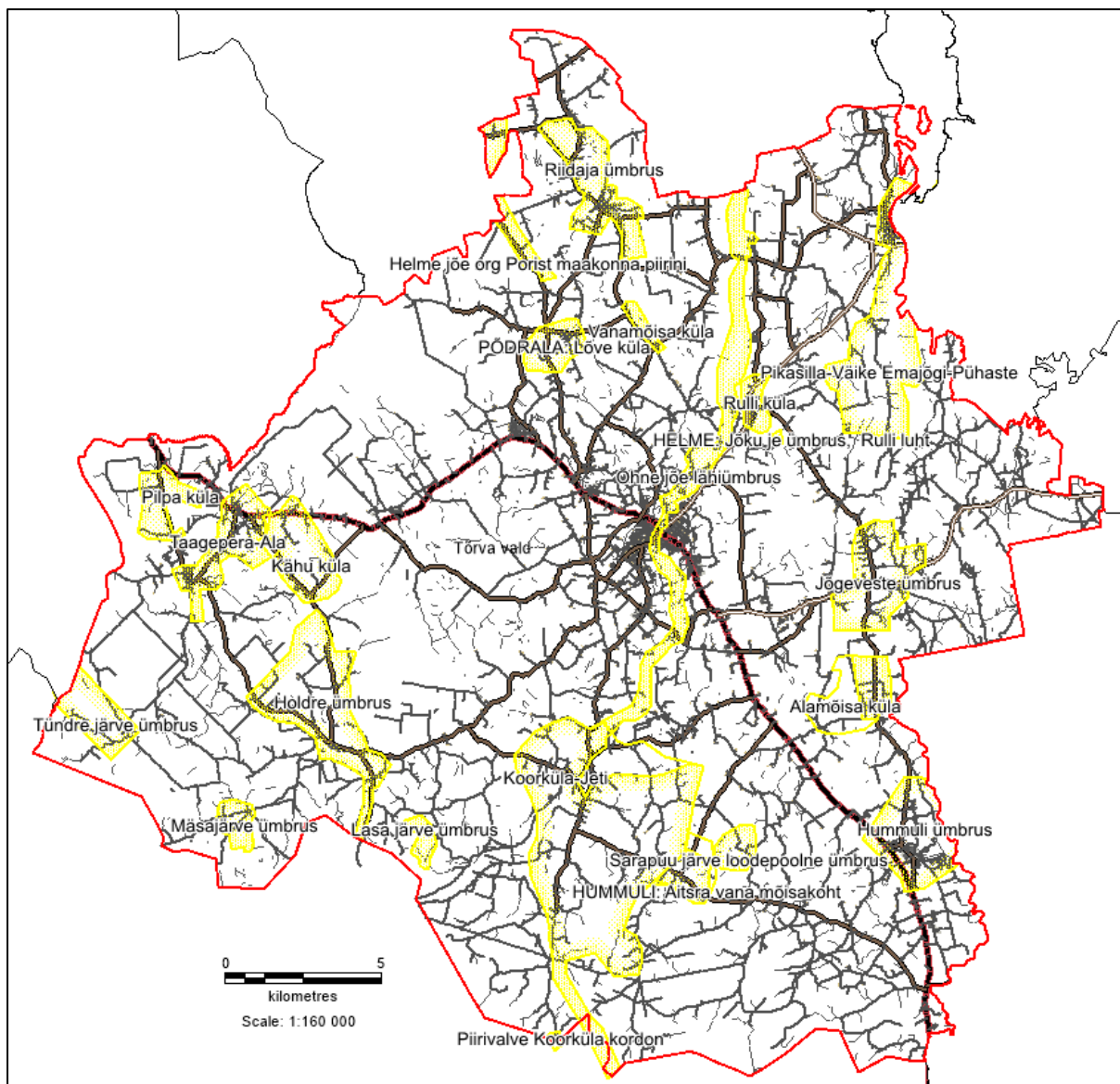
Maakondliku tähtsusega väärtuslikud maastikud Tõrva vallas on (II tähtsusklass) (Valga maakonnaplaneering 2030+):

1. Hummuli ümbrus
2. Tündre järve ümbrus
3. Riidaja ümbrus
4. Holdre ümbrus
5. Jõgeveste ümbrus

Kohaliku tähtsusega väärtuslikud maastikud Tõrva vallas on (Valga maakonnaplaneering 2030+):

1. Vanamõisa küla (II tähtsusklass)
2. Lõve küla
3. Rulli küla
4. Jõku je ümbrus, Rulli luht
5. Kähu küla
6. Mäsajärve ümbrus
7. Lasa järve ümbrus
8. Pilpa küla
9. Alamõisa küla
10. Sarapuu järve loodepoolne ümbrus
11. Aitsra vana mõisakoht
12. Piirivalve Koorküla kordon

Joonisel 3.5. on esitatud Tõrva valla väärtuslikud maastikud.

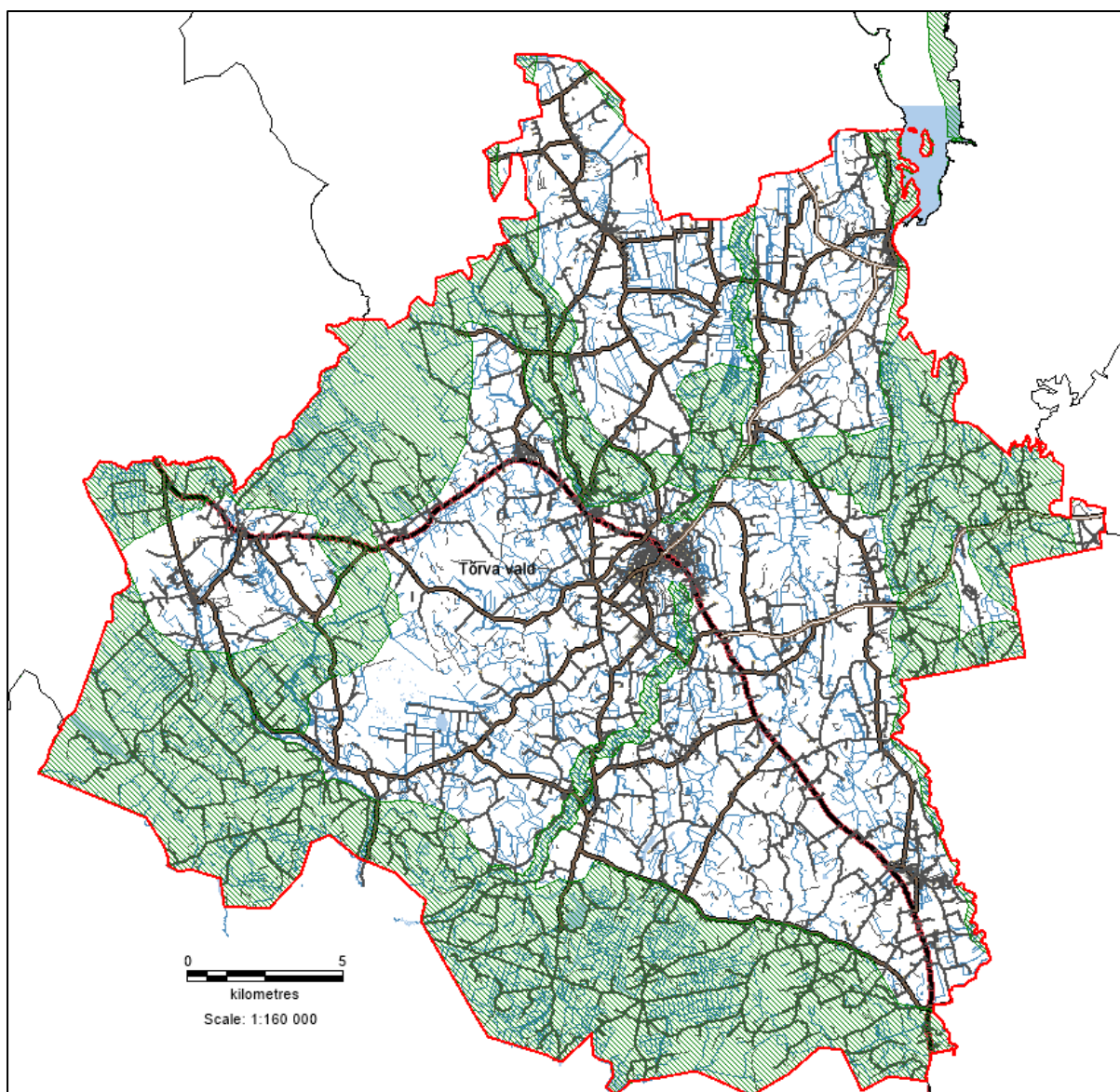

Joonis 3.5. Tõrva valla väärtuslikud maastikud (tähistatud kollase piirjoonega). Punase joonega on tähistatud Tõrva valla piir, tumehallide joontega on tähistatud teedevõrgustik (Valga maakonnaplaneering 2030+).

3.2.5. Rohevõrgustik

Rohelise võrgustiku määramise eesmärgiks on tagada Valgamaa iseloomulike ökosüsteemide ja liikide säilimine, looduslike, poollooduslike jt väärtuslike ökosüsteemide kaitsmine ning looduskasutuse juures säästlikkuse printsiibi järgimine. Roheline võrgustik koosneb tuumaladest ja koridoridest, mis on ühendatud koos toimivaks tervikuks. Tuumalad on ümbritseva keskkonna suhtes kõrgema väärtusega looduslad, millele valdavalt tugineb rohelise võrgustiku toimimine. Koridorid tagavad võrgustiku sidususe ja terviklikkuse. Maakonnaplaneeringuga määratud rohelise võrgustiku piire täpsustatakse omavalitsuste üldplaneeringutega (Valga maakonnaplaneering 2030+).

Väljavõtte Tõrva valda Valga maakonnaplaneeringu 2030+ alusel jäävast rohevõrgustikust on esitatud joonisel 3.6.

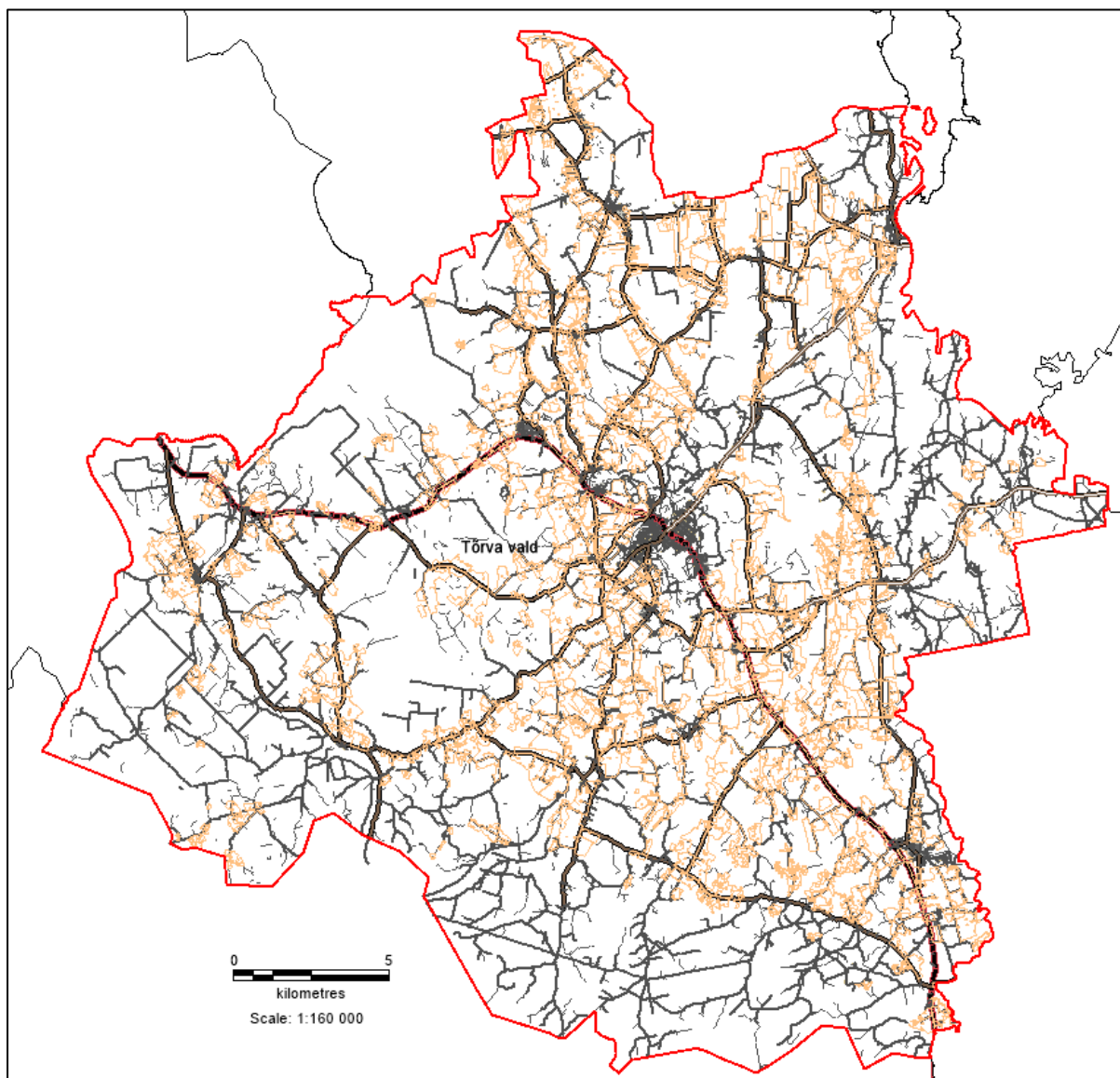

Joonis 3.6. Tõrva valla rohevõrgustik. Roheline võrgustik on tähistatud rohelise viirutusega. Punase joonega on tähistatud Tõrva valla piir, tumehallide joontega on tähistatud teedevõrgustik, helesinisega on tähistatud veekogud ja kraavivõrk (Valga maakonnaplaneering 2030+).

3.2.6. Väärtuslikud põllumajandusmaad

Väärtuslik põllumajandusmaa on haritav maa, püsirohumaa ja püskikultuuride all olev maatulundusmaa massiiv, mille tootlikkuse hindepunkt ehk boniteet on võrdne või suurem Eesti põllumajandusmaa kaalutud keskmisest mullaviljakuse boniteedist (40 hindepunkti). Kui maakonna keskmine boniteet on väiksem Eesti keskmisest boniteedist, määratletakse väärtuslikuks põllumajandusmaaks maakonna keskmise ja sellest suurema boniteediga alad. Valga maakonna põllumajandusmaa keskmiseks boniteediks on 40 hindepunkti, mistõttu maakonnaplaneeringuga loetakse väärtuslikeks põllumaid boniteediga 40 ja enam hindepunkti. Eelnev käsitlus on kohalike omavalitsuste kaalutluste aluseks väärtusliku põllumajandusmaa määramisel (Valga maakonnaplaneering 2030+). Joonisel 3.7 on esitatud

Tõrva valla territooriumile Valga maakonnaplaneeringu 2030+ alusel jäävad väärtuslikud põllumajandusmaad.

Joonis 3.7. Tõrva valla väärtuslikud põllumajandusmaad (tähistatud oranžide joontega). Punase joonega on tähistatud Tõrva valla piir, tumehallide joontega on tähistatud teedevõrgustik (Valga maakonnaplaneering 2030+).

3.2.7. Kaitstavad loodusobjektid ja muud loodusväärtused

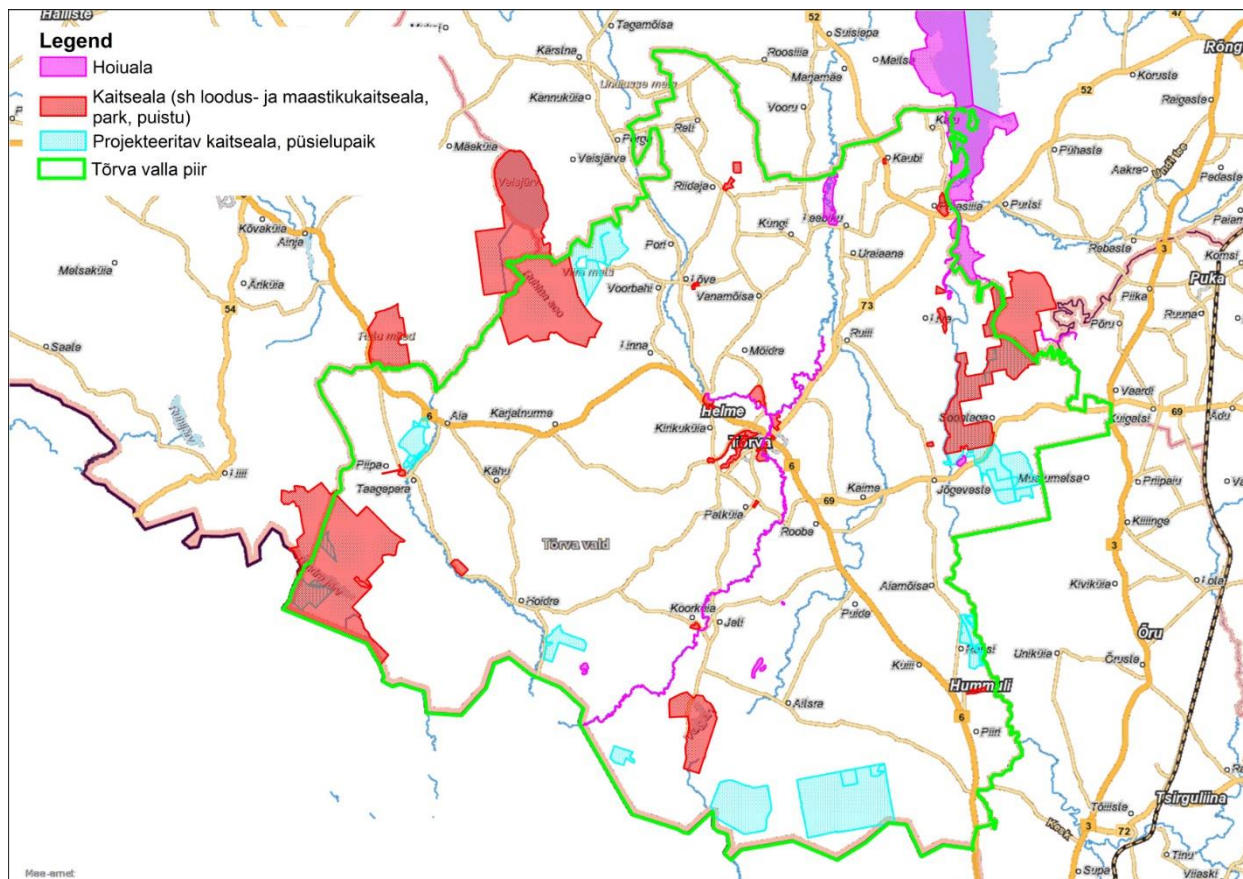
Tõrva valla haldusterritooriumile jääb 6 looduskaitseala, 2 maastikukaitseala, 12 hoiuala ning 18 kaitsealust parki või puistut (tabel 3.2 ja joonis 3.8). Lisaks eelnevale jäävad Tõrva valla haldusterritooriumile mitmed kaitsealuste liikide elupaigad/kasvukohad, püsielupaigad, kaitstavad looduse üksikobjektid ja vääriselupaigad. Samuti jäävad planeeringualale mitmed projekteeritavad kaitsealad ja püsielupaigad (joonis 3.8). Täpsemalt käsitletakse kaitstavaid loodusobjekte ja vääriselupaikasid KSH aruandes.

Tabel 3.2. Kaitse- ja hoiualad Tõrva valla haldusterritooriumil. Alus: EELIS, 01.12.2018.

Registrikoode	Nimetus	Täpsem tüüp
---------------	---------	-------------

Registrikood	Nimetus	Täpsem tüüp
KLO2000096	Helme jõe hoiuala	hoiuala
KLO2000097	Kadajärve hoiuala	hoiuala
KLO2000101	Lasa järve hoiuala	hoiuala
KLO2000102	Linaleojärve hoiuala	hoiuala
KLO2000106	Palakmäe hoiuala	hoiuala
KLO2000107	Pikre järve hoiuala	hoiuala
KLO2000110	Roksi järve hoiuala	hoiuala
KLO2000111	Sauniku oja hoiuala	hoiuala
KLO2000172	Võrtsjärve hoiuala (Valga)	hoiuala
KLO2000173	Võrtsjärve hoiuala (Viljandi)	hoiuala
KLO2000112	Väikese Emajõe hoiuala	hoiuala
KLO2000104	Õhne jõe hoiuala	hoiuala
KLO1200070	Paluora puistud	kaitseala - puistu
KLO1000003	Pikassilla palu	kaitseala - puistu
KLO1200122	Koorküla põlispuude grupp	kaitseala - uuendamata piiridega park, puistu, arboreetum
KLO1200127	Patküla park	kaitseala - uuendamata piiridega park, puistu, arboreetum
KLO1200132	Sõpruse park	kaitseala - uuendamata piiridega park, puistu, arboreetum
KLO1000472	Holdre männikud	kaitseala - vana kaitsekorraga ala
KLO1000486	Kaubi kaasik	kaitseala - vana kaitsekorraga ala
KLO1000027	Riidaja männikud	kaitseala - vana kaitsekorraga ala
KLO1200117	Helme kiriku park	kaitsealune park
KLO1200081	Helme mõisa park	kaitsealune park
KLO1200584	Hummuli mõisa park	kaitsealune park
KLO1200145	Lõve mõisa park	kaitsealune park
KLO1200173	Riidaja mõisa park	kaitsealune park
KLO1200171	Taagepera mõisa park	kaitsealune park
KLO1200129	Tõrva EAMS-i park	kaitsealune park
KLO1200130	Tõrva gümnaasiumi metsapark	kaitsealune park
KLO1200131	Tõrva linna puhkepark	kaitsealune park
KLO1200116	Barclay de Tolly mausoleumi park	kaitsealune park
KLO1000617	Keisripalu looduskaitseala	looduskaitseala
aa	Koorküla looduskaitseala	looduskaitseala
KLO1000616	Riidaja looduskaitseala	looduskaitseala
KLO1000192	Rubina looduskaitseala	looduskaitseala

Registrikoode	Nimetus	Täpsem tüüp
KLO1000264	Soontaga looduskaitseala	looduskaitseala
KLO1000193	Tündre looduskaitseala	looduskaitseala
KLO1000045	Rutu maastikukaitseala	maastikukaitseala
KLO1000196	Tikste maastikukaitseala	maastikukaitseala

Joonis 3.8. Kaitse- ja hoiualad Tõrva valla haldusterritooriumil. Joonisel on esitatud ka projekteeritavad kaitsealad ja püsielupaigad. Alus: EELIS, 01.12.2018.

3.2.8. Natura 2000 alad

Natura 2000 on üleeuroopaline kaitstavate alade võrgustik, mis koosneb loodusladest ja linnualadest. Eesmärgiks on tagada haruldaste või ohustatud lindude, loomade, taimede ja elupaikade ning kasvukohtade kaitse. Lisaks siseriiklikult kaitstavatele loodusobjektidele on Tõrva vallas ka rahvusvahelise kaitsealade võrgustiku Natura 2000 alasid. Tõrva valla haldusterritooriumile jäävad täielikult või osaliselt 2 Natura linnuala ja 17 Natura loodusala (tabel 3.3, joonis 3.9). Nimetatud linnualad on arvatud ka IBA-alade ehk globaalse tähtsusega linnualade koosseisu.

Tabel 3.3. Natura 2000 alad Tõrva valla haldusterritooriumil. Alus: EELIS, 01.12.2018.

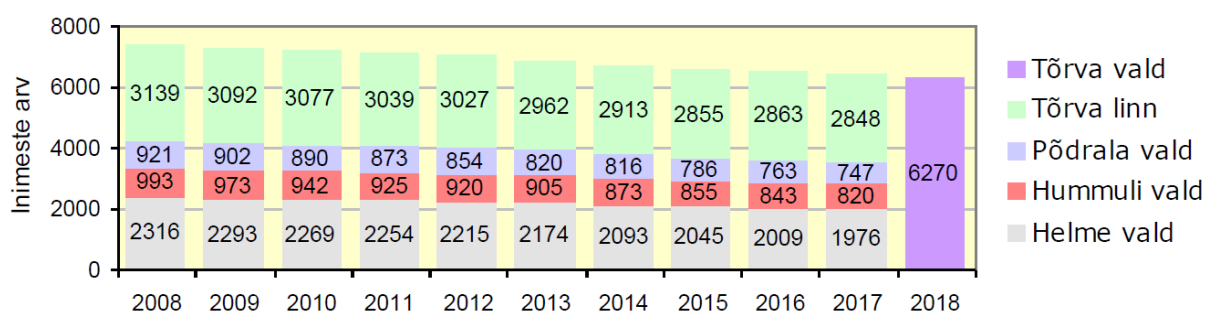
Registrikoode	Nimetus	Täpsem tüüp
RAH0000253	Kada järve loodusala	Natura (loodusala)
RAH0000676	Keisripalu loodusala	Natura (loodusala)
RAH0000240	Koorküla loodusala	Natura (loodusala)

3.3. Sotsiaal-majanduslik keskkond

3.3.1. Rahvastik ja asustus

Tõrva valla elanikkond on koondunud Tõrva linna ja selle ümbrusesse, ülejäänud osas on asustus hõredam. Valla territooriumil on 39 asustusüksust, nendest 1 vallasisene linn (Tõrva linn), 2 alevikku (Helme alevik, Hummuli alevik) ja 36 küla. Suurimad asulad on Tõrva linn (2714 elanikku seisuga 01.01.2018), Linna küla (385), Hummuli alevik (289) ja Ala küla (231), kus elab 58% piikonna rahvastikust. 100-200 elanikuga külasid on vallas seitse küla, alla 100 elanikuga külasid on 29 küla (81% küladest) (OÜ Geomeedia, 2018).

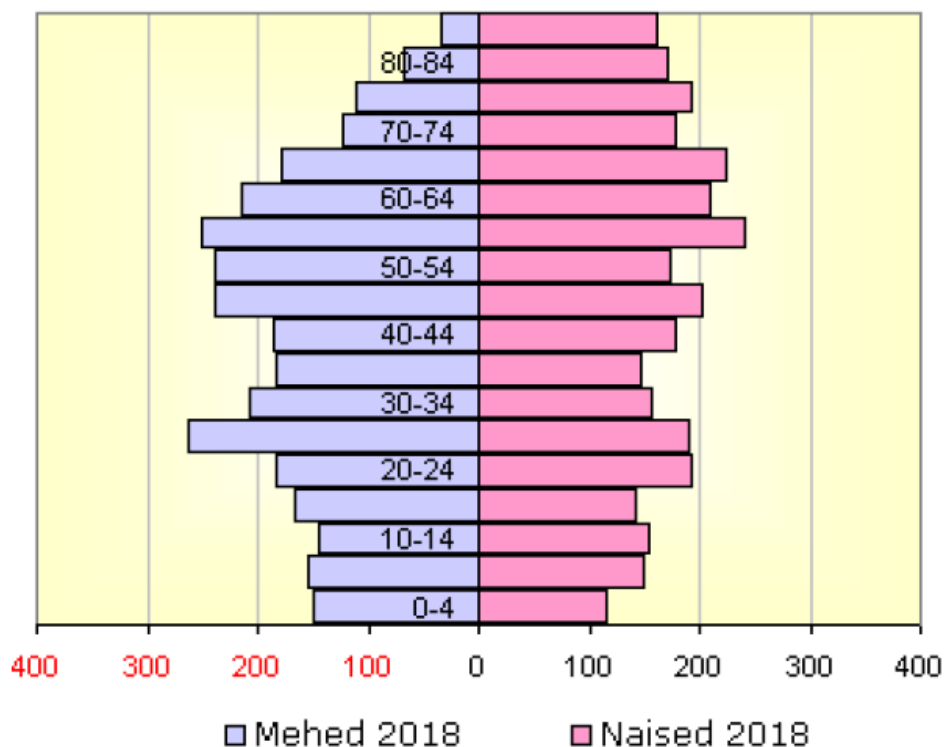
Rahvastikuregistri andmetel elas Tõrva vallas seisuga 01.01.2018 kokku 6270 inimest, nendest Tõrva linnas 2714 inimest (43,3%). Võttes aluseks ühinenud omavalitsusüksuste rahvastiku andmed näeme, et elanike arv tänase Tõrva valla halduspiirides on ajavahemikul 2008-2018 näidanud langustrendi kogu perioodi vältel, keskmiselt vähenes elanike arv aastas 1,5% võrra (joonis 3.9.). Perioodil 2008-2018 on rahvastikuregistri andmetel elanikkond Tõrva vallaks ühinenud omavalitsusüksustes vähenenud kokku 1099 inimese võrra ehk 15%. Endiste omavalitsuste lõikes vähenes kõige enam Põdrala valla elanikkond - aastatel 2008-2017 vähenemine 19% (174 inimest), Hummuli vallas vähenes elanikkond samal ajaperioodil 17% (173 inimest), Helme vallas 15% (340 inimest). Kõige stabiilsemana püsis elanike arv Tõrva linnas, kus 2008-2017 vähenes elanikkond 291 inimese võrra, see on 9% (OÜ Geomeedia, 2018).

Joonis 3.10. Rahvaarv ja selle muutused Tõrva vallas 2008-2018 (Allikas: OÜ Geomeedia, 2018).

2018. aasta alguse seisuga elab Tõrva vallas 384 last vanuses 0-6, 541 põhikooliealist last (vanus 7-15), 3907 tööelist inimest (vanus 16-64) ja 1438 inimest vanuses 65+. 2018. aasta 1. jaanuari seisuga on Tõrva valla rahvastikust 63,2% tööelised (vanus 15-64), 13,9% tööeast nooremad (vanus 0-14) ja 22,9% tööeast vanemad (vanus 65+). Nii nagu Eestis tervikuna, vananeb rahvastik Tõrva vallas. Kui 2008. aastal oli 65+ elanike osakaal rahvastikust 19,0%, siis 2018. aastaks oli see suurenenud 3,9 protsendipunkti võrra. Tööealiste elanike (vanus 15-64) osakaal Tõrva valla rahvastikust perioodil 2008-2018 vähenes 2,9% võrra, laste (vanus 0-14) osakaal rahvastikust vähenes 0,9% (OÜ Geomeedia, 2018). Vt ka joonis 3.11.

Tõrva valla rahvastik 2018 a.

Joonis 3.11. Rahvastiku soolis-vanused jaotus Tõrva vallas seisuga 01.01.2018 (OÜ Geomeedia, 2018).

OÜ Geomeedia (2018) poolt koostatud Tõrva valla rahvastiku prognoosi baasstsenaariumi kohaselt jätkab Tõrva valla elanikkond vähenemist 1,2-1,4% aastas ning 2040. aastaks väheneb valla elanikkond võrreldes 2018. aastaga ligi 14-15%. Vastavalt rändestsenaariumile jätkab elanike arv Tõrva vallas vähenemist, mille põhjuseks on negatiivne loomulik iive ja mida süvendab väljaränne vanusegrupis 20-34. Elanike arv väheneb 2040. aastaks võrreldes 2018. aastaga 35%-36%, mis on baasstsenaariumi prognoosiga võrreldes 20% enam (OÜ Geomeedia, 2018).

3.3.2. Sotsiaalne taristu

Sotsiaalse taristu alla kuuluvad valitsus- ja ametiasutused, haridus-, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekande asutused, esmatarbekaupade müük, panga- ja postiteenused, internetiühendus, seltsi- ja kultuuritegevus, kultuuri- ja spordiasutused. Lisaks ka puhke- ja virgestusalad ning rohealad kui igapäevaseid ökosüsteemi teenuseid osutav osa rohevõrgustikust.

2017/2018 õppeaastal pakub Tõrva vallas alusharidust kuus lasteasutust: kolm lasteaeda, üks lasteaed-alkkool (Ritsu Lasteaed-Algkool) ja kaks lasteaed-põhikooli (Ala Põhikool ja Riidaja Põhikool). **Ala Põhikoolis** on lastel võimalik omandada alusharidus lasteaia ja põhiharidus põhikooli osas. Lasteaia osas tegutseb üks liitrühm kahe- kuni seitsmeaastastele lastele, ruumi on 20 lapsele. **Hummuli Lasteaia Sipsik** tegutseb üks liitrühm pooleteise- kuni seitsmeaastastele lastele. **Riidaja Põhikooli** lasteaiaosas tegutseb üks liitrühm kahe- kuni

seitsmeaastastele lastele. **Ritsu Lasteaed-Algkool** lasteaias töötab kolm aiarühma ja sinna võetakse lapsed vanusest 1,5 eluaastast. **Tõrva Lasteaed Mõmmik** tegutseb 1975. aastal lasteaias otstarbeks ehitatud hoones. Majas töötab üks sõimerühm, neli aiarühma ja üks liitrühm. **Tõrva Lasteaed Tõrvalill** avati 1968. aastal Tõrva sovhoosi lasteaiana ning alates 1972. aasta juurdeehitusest töötab majas üks sõimerühm ja kaks aiarühma (OÜ Geomeedia, 2018).

2017/2018 õppeaastal pakub Tõrva vallas üldharidust viis haridusasutust: üks lasteaed-algkool, kolm põhikooli ja üks gümnaasium. **Ala Põhikool** on munitsipaalkool, mis töötab 1966. aastal koolile rajatud hoones. Ala Põhikooli näol on tegemist integreeritud põhikooliga, kus õppetöö toimub nii riikliku põhihariduse, lihtsustatud ja tugiõppe õppekava alusel. Kooli juures tegutseb õpilaskodu 16 lapsele. **Hummuli Põhikool** on asutatud 1688. aastal ning oli üks kahest Hummuli kihelkonnas asuvast koolist. Kool tegutseb alates 1930. aastast Hummuli mõisa härrastemajas. 2015/2016. õppeaastal olid õpilased jagatud kuude klassikomplekti – liidetud oli 1. ja 2. klass, 5. ja 6. klass, 8. ja 9. klass. Probleemiks on kooli spordihoone puudumine.

Riidaja Põhikool on munitsipaalkool, mis tegutseb 1967. aastal ehitatud õppehoones. Kool on asutatud 1833. aastal mõisaomaniku poolt ning töötanud mitmes hoones, sealjuures Riidaja mõisa härrastemajas. Kool ja selle juures tegutsev lasteaed tegutsevad ühe asutusena. **Ritsu Lasteaed-Algkool** rajati 1993. aastal endisesse Valga EPT kontorisse. Tegemist on munitsipaalkooliga, kus on võimalik omandada alusharidust ja põhiharidust kuni 4. klassini. **Tõrva Gümnaasium** tegutseb alates 1917. aastast ja on Tõrva valla ainus gümnaasium. Koolis on põhikool ja gümnaasium, mis töötavad ühe asutusena. Kooli ruumides tegutseb ka Tõrva Muusikakool ja mitmed huvialaringid ning ka AO eksamikeskus. Kooli hoone vajab rekonstrueerimist ja staadion korrastamist (OÜ Geomeedia, 2018).

Noorsootöö. Tõrva vallas tegutseb Tõrva Avatud Noortekeskus, millel on lisaks noortetoad Hummulis, Riidajas ja Linna külas. Tegutsetakse 2003. aastal suletud Patküla Põhikooli rekonstrueeritud tiivas ning maja kolmel korrusel on võimalik pidada tähtpäevi, korraldada koolitusi ja seminare ning osaleda treening-gruppide tegevuses. Lisaks on olemas bändiruum koos salvestusruumiga, fotostudio, arvutid, mängud ning noorte päralt on majas köök ja õues avar väliala. Välialal on võimalik mängida jalgpalli ja korvpalli ning olemas on madalseiklusrada ja rulapark. Noortekeskus pakub tegevusruumi mitmetele huviringidele (OÜ Geomeedia, 2018).

Tõrva vallas on mitmekesised sportimisvõimalused. Spordihoonetes ja spordikompleksides tegutsevad mitmed spordiklubid ja spordiringid, on võimalik mängida tennist, saalihokit, korvpalli, jalgpalli, tegelda jooga ja orienteerumisega, osa võtta tantsutrennidest jpm. Lisaks spordihoonetele ja -klubidele on aktiivse vaba aja veetmise võimalusi loodud mitmete kultuurimajade ja noortekeskuste juurde. Discgolfi saab mängida Tõrvas discgolfipargis, Tõrva Avatud Noortekeskuse juures, Hummuli, Ala ja Pikasilla radadel. Vanamõisa järve ääres on võimalik laenutada vesijalggrattaid. Spordirajatstest tegutsevad Tõrva vallas (OÜ Geomeedia, 2018):

- Spordihooned (AT Spordiklubi, Tõrva Gümnaasiumi spordikompleks, Tõrva spordihooone)
- Võimlad (Ala Põhikooli võimla, Riidaja Põhikooli võimla, Linna küla spordibaas)
- Staadionid (Hummuli staadion, Pikasilla staadion, Riidaja Põhikooli staadion, Tõrva Gümnaasiumi staadion)

- Mänguväljakud, spordiplatsid (Ala Põhikooli mänguväljak, Kalme palliplats, Karjatnurme palliplats, Hummuli palliplats, Pikasilla mänguplats, Riiska rannavolle platsid, Ritsu spordiväljak, Tõrva Avatud Noortekeskuse kompleks: jalgpalliväljak, skatepark, korvpalliplats, Vanamõisa järve rand, Tõrva Gümnaasiumi korvpalliväljak, tenniseväljak, KEk-i korvpalliplats)
- Terviserajad (Tõrva Terviserajad: 11,1 km matkaring, jooksu ja rattarajad, valgustatud suusarada, Härma Terviserada: 4,2 km suusaring, Hummuli Terviserada: matkarada, suusarada)
- Spordisaalid, jõusaalid (Ala Põhikooli jõusaal, Pikasilla kooli spordisaal, Tõrva Gümnaasiumi saalid)

Tõrva valda planeeritakse ühendatud ujula-spa ja õpilaskodu ehitust. Ujulakompleks on planeeritud rajada eraldi hoonena Tõrva Gümnaasiumi juurde, olles ühendatud kooli kõige uuema, C-korpusega (OÜ Geomeedia, 2018).

Tõrva vallas tegutseb Tõrva Kultuurimaja ja selle koosseisus olevad rahvamajad - Ala Rahvamaja, Hummuli Rahvamaja, Koorküla Rahvamaja, Riidaja Kultuurimaja. Samuti päevakeskused: Kalme päevakeskus, Jeti päevakeskus, Ala päevakeskus, Karjatnurme päevakeskus (OÜ Geomeedia, 2018).

Tõrva vallas tegutseb kuus raamatukogu koos laenutuspunktidega (Helme raamatukogu, Hummuli Raamatukogu, Riidaja raamatukogu (Leebiku ja Pikasilla laenutuspunktid), Taagepera raamatukogu, Tõrva Lasteraamatukogu ja Tõrva Linnaraamatukogu) (OÜ Geomeedia, 2018).

Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne

Tõrva vald osutab oma sotsiaalteenistuse ja struktuuriüksustega alljärgnevaid sotsiaalteenuseid: koduteenus, tugiisikuteenus, täisealise isiku hooldus, isikliku abistaja teenus, sotsiaaltranspordi teenus, eluruumi tagamine, lapsehoiu- ja muu sotsiaalteenus puudega lapsele, duši kasutamise ja pesu pesemise teenus. Tõrva valla korraldatavad teenused on varjupaiga-, turvakodu-, võlanõustamise-, asendushooldus- ja järelhooldusteenus ning väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus (OÜ Geomeedia, 2018).

Eluasemeteenust pakub vald Tõrva linna, Hummuli aleviku, Helme aleviku, Ala küla, Linna küla ja Riidaja küla sotsiaalkorterites (OÜ Geomeedia, 2018).

Tõrva vallas toimib hetkel 4 päevakeskust: Jeti, Ala, Kalme ja Karjatnurme külas. Vajadus päevakeskuste järgi oleks veel: Hummuli alevikus, Riidaja ja Pikasilla külas ning ka Tõrva linnas (OÜ Geomeedia, 2018).

SA Tõrva Haigla on loodud 2007. aastal Tõrva linna, endise Helme ja Põdrala valdade poolt. SA Tõrva Haiglas on 15 öendushooldus ja 25 ööpäevaringse hooldusteenuse voodikohta. Helme alevikus pakub ööpäevaringset hooldusteenust AS Helme Pansionaat, kus on voodikohti 75. Hummuli alevikus asuv Hummuli Hoolekandekeskus pakub hooldusteenust 16 voodikohaga. Tõrva linnas pakub AS Hoolekandeteenused Tõrva Kodus kuues kümnekohalises peremajas 60 psüühiliste erivajadustega kliendile (OÜ Geomeedia, 2018).

Tõrva linnas pakub eriarstiabi Tõrva Tervisekeskus OÜ, mis kuulub 100% Tõrva vallale. Tõrva Tervisekeskuse tegevusalaks on erinevate meditsiiniteenuste korraldamine ja

osutamine –kiirabi, koduõendus, kooliõendus, röntgen, eriarstiabi jne. Tervisekeskuse ruumides töötavad perearstid, hambaarstid, günekoloog, kirurg, massöör, psühhiaater, silmaarst ja röntgen. Tõrva Tervisekeskus osutab koduõenduse teenust, sh vähihaigete kodust toetusraviteenust. Tõrva vallas osutab kiirabiteenust AS Valga Haigla. Perearstiteenust pakuvad Tõrva linnas lisaks Tõrva Tervisekeskusele ka OÜ Valgamaa Arstikeskus, OÜ Riolani ja OÜ Perearst E. Rebane. Perearsti vastuvõtt toimub ka Hummuli alevikus (OÜ Geomeedia, 2018).

3.3.3. Tehniline taristu

Vee- ja kanalisatsioonisüsteem. Tõrva linnas on veevärgi haldaja Tõrva vallavalitsus. Veevarustuse- ja kanalisatsiooniteenuseid osutab Tõrva vallavalitsusele kuuluv ettevõtte OÜ Tõrva Veejõud. Aastatel 2012-2013 viidi Tõrva linnas ellu veemajandusprojekt. Uute süsteemide käikumineku tagati Tõrva linna majapidamistele 100%-line liitumisvõimalus vee- ja kanalisatsioonisüsteemidega. Sademekanalisatsioon Tõrva linnas on rajatud Riiska linnaossa, sademevee restkaeve on ka kesklinnas, need on ühendatud olmekanaliseerimisega (OÜ Geomeedia, 2018).

Endise Helme vallas territooriumil on ühisveevärk ja –kanalisatsioon olemas järgmistes külates: Linna küla, Helme alevik, Patküla küla, Ala küla, Karjatnurme küla, Kalme küla ja Taagepera küla. Veevarustuse- ja kanalisatsiooniteenuseid osutas Helme vallavalitsusele kuuluv ettevõtte OÜ Helme Teenus (OÜ Geomeedia, 2018).

Endise Hummuli valla territooriumil on ühisveevärk ja –kanalisatsioon olemas järgmistes külates: Hummuli alevik, Soe küla, Piiri küla ja Jetti küla. Soe küla, Piiri küla ja Jetti küla ühisveevärgi ja –kanalisatsioonisüsteemid vajavad rekonstrueerimist. Hummuli aleviku sadeveesüsteem vajab väljaehitamist. Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniteenust piirkonnas pakub vee-ettevõtja AS Valga Vesi (OÜ Geomeedia, 2018).

Endises Põdrala vallas on ühisveevarustus- ja kanalisatsioonisüsteem Leebiku külas, Pikasilla külas ja Riidaja külas. 2015. aastal oli liitunud 35% elanikkonnast. Ühisveevarustus- ja kanalisatsioonisüsteemide parendamiseks tuleb rekonstrueerida ja laiendada vee- ja kanalisatsioonitorustikke, rekonstrueerida ja rajada reoveepuhastid. Vee- ja kanalisatsiooniteenuste osutamisega tegeles Põdrala vallas Põdrala Vallavalitsus, kellele kuulusid kõik ÜVK-ga seotud varad ning kellele oli välja antud vee erikasutusaluba (OÜ Geomeedia, 2018).

Energia- ja jäätmemajandus

Soojajootmine on Tõrva valla maapiirkonnas asuvates korterelamutes ja munitsipaalomandisse kuuluvates hoonetes lahendatud lokaalse küttesüsteemiga. Probleeme on korterelamutel puiduvarude hoidmisega. Mitmed munitsipaalhooned on varustatud kergõlikütte kateldegaga, mis vajavad väljavahetamist (OÜ Geomeedia, 2018).

Tõrva linnas on kaugküte Riiska linnaosas korterelamutes, Tõrva Lasteaed Mõmmikus ja Tõrva spordihallis. Tõrva katlamajas asendati 2017. aastal vanad amortiseerunud katlad kaugjuhitavate ja 90% kasuteguriga hakkepuidukateldegaga. Mitmed kaugküttevõrgus olevad elamud liitusid ka soojaveevõrguga ning saavad kaugkõetavat sooja vett, mis on elektriga soojendatavast veest poole soodsam. Katlamaja operaator on SW Energia (OÜ Geomeedia, 2018).

Valgamaa Omavalitsuste Liidu korraldatud riigihanke tulemusena osutab Tõrva valla haldusterritooriumil korraldatud jäätmeveo teenust 01.02.2018 kuni 31.01.2023 Ragn-Sells AS. Tõrva valla kasutuses on Helme Ühisjäätmejaam, mis asub endises Härma kruusakarjääris. Ühisjäätmejaama on võimalik viia ohtlikke jäätmeid, segaehitusjäätmeid, elektroonika-jäätmeid, aia- ja haljastusjäätmeid jne. Ehitusjäätmete äraandmine Helme Ühisjäätmejaama on tasuline. Tõrva linna on paigutatud jäätmete kogumiseks konteinerid: pakendikonteinerid, papp ja paber, segapakend, klaaspakend (OÜ Geomeedia, 2018).

Teed ja tänavavalgustus

Tõrva valla teedevõrk on tervikuna piisavalt tihe ja ajalooliselt välja kujunenud. Vallas on teede kogupikkus 772 km, millest on valla omandis 182 km. Liiklustihedus on suurim valla keskosa läbival Valga – Uulu maanteel, teiste teede liikluskoormus on väike. Valla teed vajavad osaliselt remonti (kruusakatte uuendamist) ja tolmutõrje teostamist (OÜ Geomeedia, 2018).

Välisvalgustus on olemas Hummuli alevikus ja Soe külas. Välisvalgustus Riidaja, Rulli ja Pori külates vajab korrastamist.

Tõrva linnas on teid ja tänavaid kogupikkuses 29,5 km. Enamik linna tänavatest on mustkattega, kuid on ka kruusakattega löike kogupikkusega 5,1 km. Enamik linna tänavavõrgust on kaetud tänavavalgustusvõrguga. Linnas asub 10 silda ja 11 parklat. Tõrva linna peatänavad on heas seisukorras: 2003. aastal rekonstrueeriti Valga-Uulu maantee Tõrva linna läbisõit 2,9 km ulatuses koos kõnniteede, tänavavalgustuse ja trassidega ning 2011. aastal rekonstrueeriti Tartu maantee. 2018. aastal toimus Tõrva keskväljaku rekonstrueerimine ja ehitati uus bussijaama hoone. Maanteeamet kavandab Tõrva linna keskusse ringteed (OÜ Geomeedia, 2018).

Valla tervikliku arengu seisukohast on esmatähtis Helme-Holdre-Taagepera maanteele kogupikkuses tolmuva katte ehitamine. Liiklusohutuse seisukohalt on oluline kergliiklustee rajamine Piiri ristist kuni Hummuli põhikoolini ning Hummuli alevikus olemasoleva kergliiklustee pikendamine Soe küalani (OÜ Geomeedia, 2018).

3.3.4. Ettevõtluskeskkond

Statistikaameti andmetel tegutseb 2018. aasta alguse seisuga Tõrva vallas 451 statistilisse profiili kuuluvat ettevõtet. 95% ettevõtetest on alla 10 töötajaga väikeettevõtted (428 ettevõtet), ettevõtteid töötajate arvuga 10-49 on 4% (16 ettevõtet), üle 50 töötajaga on piirkonnas 7 ettevõtet. Suurettevõtteid töötajate arvuga 200 ja enam, Tõrva vallas ei ole. 34% ettevõtetest on tegevusalaks põllumajandus ja metsamajandus (153), 12% hulgi- ja jaekaubandus (53), 10% ehitus (46), 8% töötlev tööstus (38) (OÜ Geomeedia, 2018).

2018. aastal on Tõrva valla suurim tööandja Tõrva vallavalitsus koos allasutustega, kus kokku töötab ligi 300 inimest. Suurim ettevõtte vallas on üle 100 töötajaga Combiwood OÜ asukohaga Möldre külas (ettevõtte põhitegevuseks on puitliistude tootmine). Linna külas töötab kaks puitmaju tootvat ettevõtet (SkanHolz Helme AS ja Ritsu AS), kus kokku töötab ligi 100 inimest. Tõrva linnas on suurimad ettevõtted mööbli tootja Scandinavian Furniture OÜ (80-100 töötajat) ja kvaliteetriiete tootja SG Balticum AS (36 töötajat). 30-40 töötajaga ettevõtted Tõrva vallas on puidugraanulite tootja Helme Graanul OÜ ja turbatootmisega ning mitmesuguste ehitustöödega tegelev AS Valmap Grupp. Põllumajandusettevõtetest tegutsevad OÜ Tsentrum Agro, OÜ Mentor Agro, Tõntso Agro OÜ, OÜ Tulevik, OÜ Hummuli Agro, ANFISCO FACTORY OÜ väetiste segamise ja logistikakeskuse ja mitmed

väiketalupidajad. Talupidajad tegelevad peamiselt teravilja kasvatamisega, neist suurim on Puide Talu seemneteravilja kasvatus. Kui suurtootjad toodavad selleks, et turustada maksimaalselt oma toodangut, siis mitmed väiketalupidajad turustavad toodangut, mis oma perekonna vajadusest üle jääb. Juurde on tekkinud alternatiiv-põllumajandusega tegelejaid (marjakasvatus, lambakasvatus, kalakasvatus, mesindus, turism jm). Viimaste aastate järjest suurenevaks trendiks põllumajanduses on lihavede kasvatamine just väiketalunike seas. Edukalt tegutsevad mitmed FIE-dena registreerunud ettevõtlikud vallaelanikud (OÜ Geomeedia, 2018).

Turism ja puhkemajandus

Tõrva linna olulisemateks looduslikeks vaatamisväärsusteks on Vanamõisa ja Riiska järved, Õhne jõgi, Tikste oja koos paisjärvega, Tikste ürgorg, Keisripalu männik, Tantsumäe piirkond ja Vesikijärv koos Õhne jõega. Suure potentsiaaliga puhkealad on Riidaja mõisakompleks ja mõisapark ning Pikasilla puhkeala. Olulisemateks kultuuriloolisteks objektideks Tõrva linnas on Tõrva kirik-kammersaal, Tõrva kõrtsihoone, Tõrva vesiveski, linnavalitsuse hoone ning Tõrva Gümnaasiumi hoone koos vabadussõja ausambaga. Linna vahetus läheduses asub Helme kalmistu ja kabel. Linnas tegutseb mitu kodumajutust pakuvat ettevõtet, spordiklubi Viraaž hostel ja kaks hotelli. Toitlustust pakuvad mitmed kohvikud, bistrood ja restoranid (OÜ Geomeedia, 2018).

Turismiettevõtetest maapiirkonnas tegutsevad Taagepera külas Taagepera lossis hotell ja konverentsikeskus, väiksemad turismiteenuse pakujaks Taagepera külas on Kivimäe Turismitalu. Puhkevõimalusi pakuvad puhketalud: Kirikukülas Marja talu puhkekompleks ja Udumäe puhketalu, Jõgeveste külas OÜ Kalme-Veski kalakasvatuse puhkekompleks. Turismiteenust osutavad Rahamäe talu, Järvesilma Turismitalu, Uue Peedu talu. Jahiturismi pakub OÜ Tündre ja Jaanikese Jahinduse OÜ (OÜ Geomeedia, 2018).

Euroopa Liidu 2017/2018 aasta rahastusperioodi abil rajatakse koos Mulgimaa valdadega Tõrva vallas Ala külas asuvasse Sooglemäe tallu Mulgi Elamuskeskus. Mulgimaa valdade ühistegevuseks ja mulgi asja ajamiseks on vallad loonud ühise organisatsiooni MTÜ Mulgikultuuri Instituudi, talukompleks on MTÜ omanduses. Lisaks on Tõrva vald planeerinud parkla ehituse ja kompleksi perspektiivse laienduse valla maale, sest olemasolev kinnistu piirneb valla maaga ja see maa on broneeritud Mulgi Elamuskeskuse arendamiseks (OÜ Geomeedia, 2018).

Tõrva valla mitmekesine ja puhas looduskeskkond, rikkalik kultuuripärand ja –traditsioonid loovad hea eelduse puhke- ja loodusturismi arenguks. Turismi arenduse potentsiaaliga on Koorküla järvistu ja Väike-Emajõgi oma maaliliste kallastega, Hummuli ja Jeti puhkealad, Helme jõe org, Pikasilla küla koos lähiümbrusega (OÜ Geomeedia, 2018).

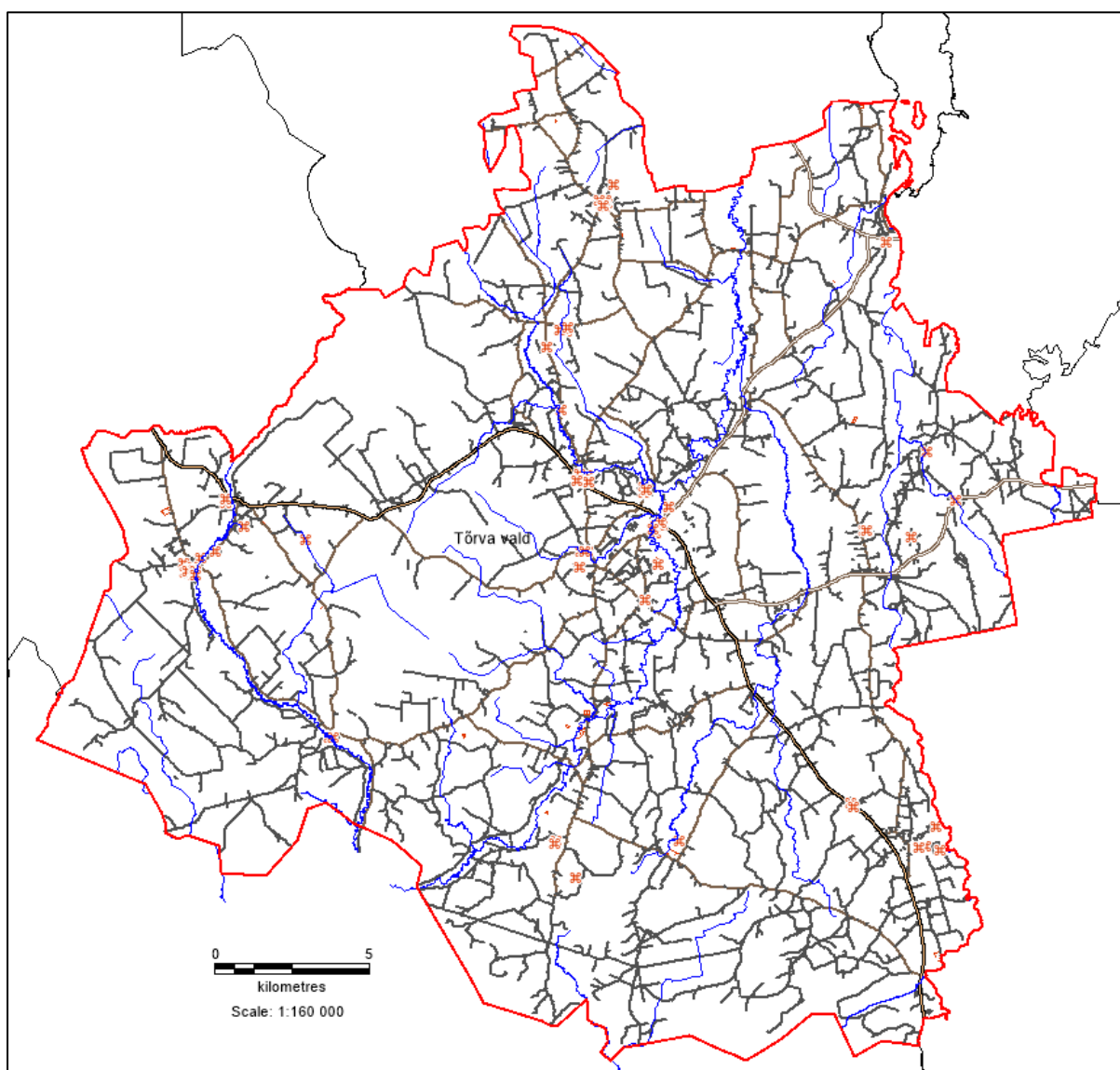
3.3.5. Ajaloolis-kultuuriline keskkond, sh kultuuriväärtused

Valga maakonna kultuuripärandiks on kultuurimälestised, XX sajandi väärtusliku arhitektuuripärandi objektid ja pärandkultuuriobjektid. Kultuuripärandi osaks on ka traditsiooniline elulaad ja seda võimaldav ehitatud keskkond. Kultuuripärandit kätkevad objektid, alad ja elulaad on oma unikaalsuses oluliseks kohatunde ja paigaidentiteedi osaks. (Valga maakonnaplaneering 2030+).

Kultuurimälestiste riiklikus registrist leiab, et Tõrva vallas asub 14 ajaloomälestist (mälestussambad, kalmistud, ühishauad), 41 arheoloogiamälestist ((asulakohad, kultusekivid,

ohvrikivid jne) ja 68 ehitismälestist. Muinsuskaitsealad Tõrva vallas puuduvad (Kultuurimälestiste riiklik register, 2018). Kultuurimälestiste paiknemine Tõrva vallas on näidatud joonisel 3.12.

Pärandkultuuriobjektideks on eelmiste põlvkondade elamisviisist jäänud nähtavad kultuuriväärtuslikud objektid maastikus (nt talud, mõisad, kordonid, vaigutuslangid, ristipuud jms) (Valga maakonnaplaneering 2030+). Maa-ameti Pärandkultuuri kaardirakenduse (2018) andmetel on Tõrva vallas 28 pärandkultuuriobjekti.

Joonis 3.12. Kultuurimälestiste paiknemine Tõrva valla haldusterritooriumil (tähistatud oranžide tingmärkidega). Alus: EELIS, 10.12.2018. Punase joonega on tähistatud Tõrva valla piir, tumehallide joontega on tähistatud teedevõrgustik

4. Strateegilise planeerimisdokumendi seos strateegiliste planeerimisdokumentidega

Üleriigiline planeering Eesti 2030+

Üleriigilise planeeringu, ehk Eesti 2030+ eesmärgiks on Eesti ruumilise arengu suunamine kõige üldisemates küsimustes. Üleriigiline planeering annab üldiseid põhimõtteid maakonnaplaneeringute ja omavalitsuste üldplaneeringute koostamiseks.

Eesti 2030+ täpsustab ja arendab edasi varasemas üleriigilises planeeringus võetud ruumilise arengu suundi. Planeering kajastab erinevaid teemasid, näiteks territoriaalseid ja ka merealasid ning käsitleb nii linnade kui maapiirkondade arengut. Tähtsaim arengueesmärk on tagada head elamisvõimalused igas Eesti paigas, nagu näiteks kvaliteetne elukeskkond ning hea taristusüsteem. Asustusstruktuuri arendamisel on peamisteks eesmärkideks tagada parem töökohtade, hariduse ja erinevate teenuste kättesaadavus ning seda saab parandada toimepiirkondade sisese ja omavahelise sidustamise kaudu.

Linnade arenguvision näeb välja kompaktseid ning kvaliteetseid linnaruumiga keskuseid, mis pakuvad oma piirkonna elanikkonnale heal tasemel teenuseid, töökohti ja ka konkurentsivõimelist haridust. Planeerides linnasid ja teisi suuremaid asulaid, tuleb säilitada nende kompaktsus ja tihendada sisestruktuuri. Linnakeskustes tuleb keskenduda kvaliteetse, esteetiliselt ja arhitektuurselt nauditava ning tiheda teeninduskohtade võrgustikuga avaliku linnaruumi väljakujundamisele. Maa kohtade planeerimisel meeles pidada, et sealne elanikkond tegeleb enamasti põllu- ja metsamajandusega. Lisandväärtusena on juurde tekkinud teist tüüpi töökohti, nagu majutus-, toidlustus- ja turismiteenused, kaugtöö, erinevad ökotallid; aina rohkem töötajaid osaleb igapäevases tööalases pendelrändes linna ja maa vahel. Kuna maal elavad inimesed on üha enam linnastunud, siis tuleb maapiirkondade planeerimisel arvestama uut tüüpi kogukondadega. Püasiasustuse hoidmiseks peab kõigis maakohtades olema aastaringselt sõidukõlblik avalik teedevõrk, võimalus liituda mõistliku hinna eest elektrivõrguga, kiire andmesidevõrguga ja saada puhast joogivett. Inimene peab saama lähikonnast otstarbekal viisil esmatähtsaid teenuseid ning pääseda ühissõidukiga iga päev maakonnakeskusesse (Üleriigiline planeering Eesti 2030+).

Valga maakonnaplaneering 2030+

Valga maakonna ruumilise arengu põhimõtted ja suundumused on välja töötatud tuginedes ühelt poolt üleriigilisele planeeringule „Eesti 2030+”, mis on maakonna tasandil ruumilise arengu planeerimisel peamiseks suunda andvaks alusdokumendiks, ning teistele riiklikele suunistele ja juhenditele. Teisalt on maakonna ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste kujundamisel arvestatud kohaliku kontekstiga, lähtudes maakonna kohta koostatud ruumilise arengu analüüsi järeldustest (vt ptk 1.2). Arengu põhimõtete ja suundumuste eesmärgiks on tasakaalustada riiklike ja kohalike huvisid, mis arvestavad nii riiklike suuniste kui kohalike omavalitsuste soovidega. Maakonna ruumilise arengu põhimõtted ja suundumused on aluseks maakonnaplaneeringu lahenduse välja töötamisele teemavaldkonniti. Planeeringulahenduse kujunemise kaalutlused toob täpsemalt välja ka KSH aruanne.

- Valga maakonna ruumilise arengu visioon:

Valgamaa on ajaloolist jätkuvust ja looduslähedust väärtustava ruumistruktuuriga maakond, kus selgelt eristuvad traditsioonilised külamaastikud, vähese asustusega loodusmaastikud ning kompaktsena hoitud suuremad asulad ja linnad, mis ühtlasi koondavad mahukamat ettevõtlust ja tootmistevõime. Elanike igapäevaelu toimimine tugineb innovatiivsete ja

paindlike lahenduste rakendamisel ning mugavatel ühendustel oluliste keskuslinnadega Valgamaal ja naabermaakondades, mis kokkuvõttes tagavad kvaliteetse elukeskkonna erinevates Valgamaa piirkondades (Valga maakonnaplaneering 2030+).

- Valga maakonnaplaneeringu lahendus keskendub järgmistele teemadele:
 - keskuste võrgustiku määramine, et luua eeldused kahaneva elanikkonna tingimustes toimivaks asustusstruktuuriks, kus teenused ja töökohad on koondunud väljakujunenud keskustesse. Keskustega seotakse teedevõrk, sh uuendatakse kergliiklusteede vajadus ja põhimõtteline paiknemine;
 - linnalise asustuse alade määramine, et tõsta olemasolevate keskuste tihedust ja kompaktsust. Eesmärgiks on suurendada piirkonna ruumilist ja funktsionaalset sidusust ja soodustada mitmekesise elukeskkonna säilimist, sh ettevõtlusalade arengut. Samuti võimaldab kompaktne linnaline asustus hoida tehnilise ja sotsiaalse taristu rajamise ja säilitamisega seotud kulutused võimalikult madalal tasemel.
 - riigikaitse ruumiliste vajaduste tagamine, et võimaldada piiriäärsele maakonnale omaselt riigikaitse ehitiste toimimist. Maakonnaplaneeringus kajastatakse riigikaitse ehitisi ja nende piiranguvõndeid.

Tasakaalustatud ja läbimõeldud ruumilise arengu saavutamisel on olulised varasemalt koostatud teemaplaneeringud. Eelmise, 1999.a kehtestatud, Valga maakonnaplaneeringu täpsustamiseks on koostatud teemaplaneeringud.

Maakonnaplaneeringu koostamisel on ilmnenud vajadus teatud arengusuundade ja/või – tingimuste kaasajastamise järele ning sellega seoses on teemaplaneeringute lahendust muudetud või täpsustatud. Järgnevalt on välja toodud teemaplaneeringute muudatuse ulatus:

1. Teemaplaneeringu „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ (kehtestatud 2005.a, vt lisa 4) puhul on kaasajastatud/korrigeeritud:

1.1. Rohelise võrgustiku kasutustingimusi. Kuna eelmine teemaplaneering on kehtestatud 2005.a, mil reguleerimine oli arengusurve perioodile kohaselt range, siis nüüdseks on olud muutunud ja kasutamistingimuste ülevaatamine on otstarbekas;

1.2. Rohelise võrgustiku piire. Rohelise võrgustiku piirid on täpsustatud valdade ja linnade üldplaneeringute raames. Rohelise võrgustiku piire on korrigeeritud ka T. Veersalu 2014.a maakonnaplaneeringu eeltööna valminud „Valga maakonna rohevõrgustik“10 tehtud ettepanekute järgi (maakonna tasandil rohelise võrgustiku sidususe parandamiseks);

1.3. Väärtuslike maastike kasutustingimusi. Kuna eelmine teemaplaneering on kehtestatud 2005.a, mil reguleerimine oli arengusurve perioodile kohaselt range, siis nüüdseks on olud muutunud ja kasutamistingimuste ülevaatamine on otstarbekas.

Juhul, kui eelnevalt koostatud maakonnaplaneeringu teemaplaneering on endiselt asjakohane, viib käesolev planeering selle kehtestatud kujul sisse. Sisseviidav planeering on „Ruumilise arengu põhimõtted ja suundumused Via Hanseatica mõjualal“, kehtestatud maavanema korraldusega 29.02.2008 nr 137. Planeeringu lahendus kajastatakse maakonnaplaneeringus, ilma täiendavat menetlust ja arutelu avamata.

Kohaliku omavalitsuse tasandi planeeringud ja arengudokumendid:

Tõrva valla arengukava 2018-2030+

Tõrva vald moodustus peale kohaliku omavalitsuse korralisi valimisi oktoobris 2017, mil ühinesid Hummuli vald, Põdrala vald, Helme vald ja Tõrva linn ning alustas ühtsena toimimist 2018. aasta algusest.

Arengukavast on esitatud visioon, kriitilised edutegurid lähiaastateks ning üldplaneeringu koostamist mõjutavad ruumilise arengu võtmetegurid.

Tõrva valla visioon 2030+

Tõrva vald on elanikule armas, väärt elukoht ja omanäoline külastuse sihtkoht Mulgimaal, kus hoitakse loodust, arendatakse ettevõtlust, austatakse pärandkultuuri ja hoolitakse kogukonna liikmetest. See on paik, mis pakub aastaringset avastamisrõõmu.

Kriitilised edutegurid lähiaastateks Tõrva valla visiooni saavutamisel:

- töökohtade suurem arv kohapeal ja nende lisandväärtuse kasv, maaelu tegevuste mitmekesistamine ja mahemajanduse laiendamine;
- elukeskkonna arendamine;
- hariduse ja noorsootöö kvaliteedi tagamine muutavas õpikäsitluses;
- täiskasvanuõpe;
- Mulgi identiteedi kui unikaalse pärandkultuuri eelise kasutamine valla konkurentsivõime kasvatamisel;
- külastuse sihtkoha arendamine- loodusSPA arendamine (Tõrva kui suvituslinn, külastuskohad), veealade aktiivne kasutuselevõtt (näit. Võrtsjärv, Väike-Emajõgi) ja hooajalisuse vähendamine, jahiturism, konverentsid, kultuuri- ja spordisündmused jms.

Ruumilise arengu võtmetegevused valla arendamise mudelist:

- Helme tööstusala moodustamise otstarbekuse analüüs, tulemustest lähtuv otsustamine;
- munitsipaal- ja reformimata riigimaade ettevõtluseks kasutusse võtmine;
- kaugtööks töökohtade loomise nõudluse selgitamine ja vajadusel töökeskkonna loomine;
- Tõrva kui ajaloolise suvituslinna kontseptsiooni koostamine ja arendamine, Tõrva vallas asuvate puhkepiirkondade ja -alade korrastamine ja arendamine, Tõrvale kui suvituslinnale omase elukeskkonna säilitamine;
- Väike-Emajõe turismiveetee kasutuse laiendamine, Puhkemajanduslike tegevuste arendamine: Vanamõisa, Koorküla-Valgjärve, Riiska järvede ja Ohne jõe äärsel, Veski puhkeala väljaarendamine, Riidaja mõisakompleksile jätkusuutliku kasutusfunktsiooni leidmine ja lahenduste kasutuselevõtt;
- Mulgi külastuskeskuse rajamine Sooglemäe talu baasil;
- seikluspargi rajamine linnamäe ümbrusesse koostöös erasektoriga;
- sõjaajaloolise matkaraja loomine piki Väike- Emajõe kallasriba;
- Riidaja pargi arendamine, s.h. puhkekohtade ja loodusradade väljaehitamine;
- ühistranspordi liikumis- ja sõidugraafikute viimine vajadusepõhisemaks, ühenduste paindlik tagamine valla sees ja teiste Eesti piirkondadega;
- kolehoonete kaardistamine, lammutamine või korrastamine;
- valla visuaalses pildis mulgi eripära enam nähtavale toomine (skulptuurid, omanäolised värvid ja objektid), külakeskuste heakorrastamine;
- Taagepera järve setetest puhastamine ja järvekeskkonna parendamine;
- sademevee kogumine ja vajalike torustike ning restkaevude ja äravoolude ehitamine;
- alternatiivsete energiaallikate kasutamise osatähtsuse suurendamine (päikesepaneelid, maaküte jms);
- kergliiklusteede rajamine: Tõrva –Rulli küla kergliiklustee (Tõrva-Pikasilla suunal); Tõrva- Roobe-Jõgeveste küla kergliiklustee (Tõrva- Valga suunal); Tõrva- Patküla

kergliiklustee (Tõrva- Koorküla suunal); Taagepera-Sooglemäe-Ala kergliiklustee; Helme- Riidaja küla kergliiklustee;

- iseseisvat treenimist võimaldavate sportimisalade loomine välikeskkonda, sh. välitrenažöörid , uute mänguväljakute rajamine ja olemasolevate parendamine ja uuendamine; Tõrva terviseradade arendamine; Discgolfi radade arendamine.

Moodustunud uue omavalitsusüksuse Tõrva valla territooriumil kehtivad käesoleval ajal nelja omavalitsuse üldplaneeringud:

- Hummuli valla üldplaneering, kehtestatud Hummuli Vallavolikogu 23.09.2009 otsusega nr 227;
- Põdrala valla üldplaneering, kehtestatud 30.11.2007 otsusega nr 24;
- Helme valla üldplaneering, kehtestatud 31.08.2009 määrusega nr 12;
- Tõrva linna üldplaneering, kehtestatud 01.02.2005 otsusega nr 4.

5. Üldplaneeringu lähteseisukohad

Üldplaneeringu teemadekäsitlus lähtub planeerimisseaduse § 75 lg 1-st, ülesanded ja nende käsitlus on esitatud allpool.

Üldplaneeringu koostamisel arvestatakse võimalikult suures ulatuses põhimõtet, et kuna kehtivaid õigusakte ja piiranguid üldplaneeringuga ei kehtestata, siis neid tekstis ja joonistel ei esitata.

5.1. *Transpordivõrgustiku ja muu infrastruktuuri, sealhulgas kohalike teede, raudteede, sadamate ning väikesadamate üldise asukoha ja nendest tekkivate kitsenduste määramine, liikluskorralduse üldiste põhimõtete määramine, tänava kaitsevööndi laiendamine*

Lennuamet: palume infot, kas Tõrva vallas on lennu- või kopteriväljasid ja nendega seonduvaid kõrguspiiranguid.

- Maantee osas esitada üldplaneeringus järgmine teede liigitus, nende asukoht ja neist tulenevad kitsendused:

- o Euroopa teedevõrgu maantee;
- o riigitee, mis pole Euroopa teedevõrgu maantee;
- o kohalik tee (võimalik, et toimub täiendav alamjaotus töö käigus);
- o avalikult kasutatav eratee;
- o avaliku kasutusega eratee;
- o RMK metsateed kui avaliku kasutusega teed;

Esitada kihtidena erinevate teede register.

Maanteeamet: olete teada andnud soovist muuta osa teid riigiteedest kohalikeks teedeks – palume anda ülevaade, millal ja mis kujul toimub koostöö üle antavate teedega seonduva osas.

- Üldplaneeringu joonistel seadusest tulenevaid teede ja raudteede kaitsevööndeid ei esitata, üldplaneeringu tekstis (ja vajadusel joonisel) välja tuua vaid erisused, kui täpsustatakse seaduses esitatud kaitsevööndit;
- kergliiklusteede asukoha ja arendamise põhimõtete määramine (arvestades arengukavas esitatut), vajadusel erineva prioriteetsusklassiga teede määramine arvestades ka maakonnaplaneeringus esitatut;
- valla transpordivõrgustiku arendamise põhimõtete ja liikluskorralduse (sh parkimiskorralduse) üldiste põhimõtete määramine (vt ka allpool olev uuringuülesanne). Üldplaneeringus esitada bussipeatused.

Külaseltsid: palume esitada oma nägemus liikumistingimuste parendamiseks, sh nii ühistranspordi, jalgratta- ja jalgliikluse ning tava-autoliikluse ja veokite (tööstusalad) liikumiseks ning parkimise korraldamiseks.

Üldplaneeringu liikuvuse osa planeerimiseks teha allpool kirjeldatu alusel liikuvusuuring ning selle tulemusest lähtuvalt kavandada üldplaneeringu lahendus.

Inimeste igapäevane liikuvus on üldistatult seotud (liikumise)vajaduste ja nõudluse täitmisega, mis on omakorda seotud konkreetsete tegevuste ja nende asukohtadega. Liikuvuse ning transpordikasutuse võimaluse analüüsimisel ja kavandamisel on seega oluline määratleda

inimest liikuma mõjutavad põhjused ning tegevuste paiknemine. Üldistatult on vaja määratleda, kus ja millistel põhjustel inimesed käivad ning tagada juurdepääsuvõimalused olulistele sihtkohtadele. Peamiselt on inimeste liikumised seotud töö, kooli ja igapäevaste teenuste tarbimisega. Vähemal määral mõjutavad liikuvust muud põhjused. Arvestades inimeste vajaduste varieeruvusega on vajalik käsitleda peamisi ühiskonnagruppide eraldiseisvalt. Eelnevat silmas pidades on vajalik üldplaneeringu liikuvust ning transpordi puudutavas osas käsitleda alljärgnevat teemasid.

1. Teenuskeskuste ja nende tasandite määratlemine ning erinevate liikumisviiside planeeritud teenindustasemete määramine teenuskeskustele juurdepääsu tagamisel. Planeeritavaid teenindustasemeid peavad üldplaneeringus iseloomustama optimaalsed näitajad, mille puhul võib juurdepääsetavust keskustele saab pidada piisavaks. Teenindustasemete väljatöötamine annab võimaluse hinnata olemasolevat olukorda, kavandada tegevusi olukorra parandamiseks ning soovitava tulemuse saavutamiseks.
2. Võimaluse korral võiks üldplaneering sisaldada ka olemasoleva liikuvusmustriga üldist iseloomustust, sealhulgas ka kvantitatiivseid näitajaid (näiteks liikumisviiside kasutatavus ja jagunemine) nii olemasoleva olukorra, kui ka kavandatava planeerimislahenduse jaoks perspektiivperioodi lõpuks.
3. Üheks kõige olulisemaks liikuvusprobleemiks, mida peab üldplaneering käsitlema, on erinevate liikumisviiside ajakulu jõudmiseks kodust sihtkohta, mis määrab olulisel määral ühe või teise liikumisviisi konkurentsivõime.
4. Määratleda tänavate liigitus lähtuvalt nende funktsionaalsusest. Tänavate funktsiooni määramisel tuleb lähtuda tänava põhifunktsioonidest ning tulevikus eeldatavatest liiklusvoogudest. Tänavate liigituse järgi on võimalik tänavaid rekonstrueerides ja liikluskorraldust kujundades rakendada meetmeid, mis aitavad tänavaruumi ja liiklejate käitumise viia vastavusse tänava funktsiooniga. Sealjuures on võimalik määratleda tänavad ja piirkonnad, kus on vajalik liikluse rahustamine või hoopis eemale suunamine. Samuti tuleb üldplaneeringus käsitleda liiklussõlmede põhimõttelist lahendust (eritasand või samatasandiline, ringristmikud, reguleeritud ristmikud jms).
5. Üldplaneeringus tuleb määratleda sõidukite (nii mootorsõidukite kui jalgrataste) parkimishenduse põhimõtted, sealhulgas tasulise parkimise ala (kui see on otstarbekas), parkimishoonete ja suuremate avaparklate asukohad, maht, põhimõtteline lahendus (näiteks korruselisus jms) ja ligipääs neile.
6. Ühistranspordi puhul on lisaks sõiduajale vajalik määratleda bussipeatuste kaugus elukohtades, väljumiste sagedust ning ühistranspordiühenduse olemasolu vajalikul ajal keskusesse jõudmiseks ning hiljem koju tagasi pääsemiseks. Üldplaneering peab määrama kindlaks ka tänavad, kus ühistranspordiliiklus on vajalik. Samuti määratakse üldplaneeringus ühistransporditerminalide (sh raudteejaamad, sadamad jms) asukohad ja neile ligipääsuvõimalused ning ühendatavuse nõuded teiste transpordiliikidega.
7. Jalgrattaliikluse puhul määratleda selle potentsiaalne ruumiline ulatus ja jalgrattakasutuse soovitud kvaliteet, mida konkreetselt väljendab rattateede võrgustik ja selle elementide lahendus. Jalg- ja jalgrattateede vajaduse määramine lähtuvalt asustusest ning liikuvusvoogudest
8. Olulise liikuvus- ning liiklusmõjuga objektide määratlemine ja mõju ulatuse analüüs. Käsitleda tuleb olulisi tööandjaid või töökohtade kontsentratsioonikohti, õppeasutusi ning kaubandus- ja teenindusasutusi ja muid võimalikke objekte, millel on planeeritava omavalitsuse jaoks oluline liiklusmõju. Liikuvuse analüüsil tuleb määratleda peamised liikumisvood seoses liikumisega kodu ja töökohtade, kooli ning kaubandus ja teenindusasutuste vahel. Olulise liikuvusmõjuga objektide puhul on vajalik läbi viia

juurdepääsuvõimaluste analüüs määratlemaks, kas on tagatud erinevate liikumisviiside kasutades juurdepääs lähtuvalt välja töötatud teenindustasemetest.

9. Peamised põhimõtted, tingimused ja lahendused liiklusohutuse tagamiseks, eelkõige arvestades vähemakaitstud liiklejaid (jalakäijad, jalgratturid) ning suurema riskiga tänavaelemente (näiteks lasteasutuste lähedus jms).

5.2. Kohaliku tähtsusega jäätmekäitluskohtade asukoha ja nendest tekkivate kitsenduste määramine

Määrata jäätmejäamade ja komposteerimisväljakute asukohad. Töö käigus analüüsida, mis on mõistlik arv.

Keskkonnaamet: palume esitada omapoolne seisukoht, mida soovite seoses jäätmekäitluskohtadega üldplaneeringus reguleerida.

5.3. Tehnovõrkude ja -rajatiste üldise asukoha ja nendest tekkivate kitsenduste määramine

Peale kanda koostöös võrguvaldajatega tehnovõrguliinide põhivõrk, st peale ei ole vaja kanda majaühendusi, kuid esitada võrgu osa, kuhu saab juurde liituda. Peale kanda ühisveevärgi ja kanalisatsiooni ala, reoveekogumisala (üldplaneeringu koostamise käigus otsustada, kas alad kehtestada või jätta alade määramine arengukava ülesandeks) ning kaugküttevõrgu ala. Peale kanda tuletõrje veevõtukohtad.

Kõik võrguvaldajad (Elering AS, Telia Eesti AS, Eesti Lairiba Arendamise Sihtasutus

OÜ Tõrva Veejõud):

palume esitada digitaalse andmekihina oma põhivõrk ja tootmisüksused (ka kui need ei ole võrguettevõtjaga seotud, nt elektritootja); palume esitada teadaolev võrgu juurdeehituse ala või kavandatud uued liinid; kui peate oluliseks välja tuua rekonstrueeritav võrguosa – palume esitada see; palume esitada üldised oma võrguga seonduvad põhimõtted nii asustuse kui võrgu arendamiseks, sh ka võimalikud üleolevad ressursid ja puuduolev vajadus.

Elektrilevi:

- kus on olemasolevat elektrivõimsust võimalike suure energiatarbega tootmise tegemiseks?
- kus on liinidel võimsust võimalike päikeseparkide vms energiatootja ühendamiseks võrku?
- kas nn nutika võrgu tegemise põhimõtetest on mingi sisend üldplaneeringu koostamiseks?

SW Energia OÜ, AS Ritsu - kaugkütteettevõtted: palume ettepanekuid kaugküttepiirkondade määramiseks.

Päästeamet: palume esitada tuletõrje veevõtukohtade (sh hüdrandid) infokiht.

5.4. Olulise ruumilise mõjuga ehitise asukoha valimine

Olulise ruumilise mõjuga ehitisi ei planeerita.

5.5. Avalikus veekogus kaldaga püsivalt ühendatud või kaldaga funktsionaalselt seotud ehitise üldiste ehituslike tingimuste ja asukoha määramine

Määrata üldised põhimõtted ja võimalusel näidata asukohad.

5.6. Asustuse arengut suunavate tingimuste täpsustamine

Elamu- ja töökohtade planeerimisel arvestada kahanevat rahvaarvu ja seni kehtivates üldplaneeringutes esitatut.

Luu võimalus, et ettevõtlusest tulenevaid töökohtasid oleks võimalik luua kõigis keskustes. Olulise negatiivse keskkonnamõjuga tootmine planeerida kohtadesse, kus see ei mõjutaks välja kujunenud ja planeeritud elukeskkonda.

Ehitustegevuse kavandamisel eelistada olemasolevate keskuste tihendamist ja laiendamist mitte hajali ehitamist. Sotsiaalse taristu arendamisel lähtutakse arengukavast.

5.7. Supelranna ala määramine

Määrata supelrandade alad.

Olemasolevad supluskohad on Riiska ja Vanamõisa järve ääres.

5.8. Kõrgveepiiri märkimine suurte üleujutusalaadega siseveekogul

Väike-Emajõgi on lõigus Alamõisa külast kuni Võrtsjärveni suure üleujutusala siseveekogu, millele tuleb märkida kõrgveepiir – kõrgveepiiri määramisel võtta aluseks maakonnaplaneeringus esitatu, alluviaalsete muldade levik ja olemasolev kõrguslik info. Koostöös kohaliku kogukonnaga selgitada, kas on kohalikke üleujutusalasid ja käsitleda kohalike võimalike üleujutuste temaatikat.

Põllumajandusamet, Maanteeamet: palume esitada infot teadaolevatest üleujutusalaadest ja selle võimalikest põhjustest.

5.9. Rohevõrgustiku toimimist tagavate tingimuste täpsustamine ning sellest tekkivate kitsenduste määramine

Täpsustada maakonnaplaneeringu rohevõrgustiku piire ja vajadusel kasutamistingimusi.

Tõrva linna haljasalade ja parkide, endiste maavaldade kaitsealuste parkide ja alleede, klassifitseerimine, vastava kaardikihi tegemine (hoolduse jaoks – soovitakse mitu korda mida hooldada).

RMK, MTÜ Eesti Erametsaliit: palume esitage oma nägemus lageraielankide suuruse ja tiheduse osas rohevõrgustiku osas. Palume esitada infot riigimetsades projekteerivate koosluste kohta.

Jahiseltsid: palume esitada oma nägemus rohevõrgustiku piiride osas, sh ka loomaga juhtunud liiklusõnnetuste piirkondade osas.

5.10. Kallasrajale avaliku juurdepääsu tingimuste määramine

Esitada kallasrajale pääsemise asukohad kõikidele suurematele veekogudele ja määrata tingimused.

Külaseltsid: palume esitada oma nägemus kohtades, kus saab kallasrajale või kus peaks saama.

5.11. Kalda ehituskeelu vööndi suurendamine ja vähendamine

Esitada konkreetsetes asukohtades kalda ehituskeeluvööndi vähendamine ja suurendamine, vajadus on teada Väike-Emajõe Pikasillas, Tünder ja Riiska järve ääres, Öhne jõe ääres Tõrva linna piires.

5.12. Kohaliku omavalitsuse üksuse tasandil kaitstavate loodusobjektide ja nende kaitse- ja kasutustingimuste seadmine

Määrata kohaliku kaitse alused objektid ja nende kaitse- ja kasutamistingimused (nelja objekti puhul kaaluda KOV tasandi kaitset).

Keskkonnaamet: kas teatud objekte tahetakse riigi kaitse alt muuta kohaliku kaitse alusteks objektideks?

5.13. Väärtuslike põllumajandusmaade, rohealade, maastike, maastiku üksikelementide ja looduskoosluste määramine ning nende kaitse- ja kasutustingimuste seadmine

Väärtuslikuks põllumajandusmaaks määrata 40 ja enama boniteedipunktiga mõistliku suurusega põllumajandusmaad.

Väärtuslike maastike ja roheline võrgustiku alade ja kasutamistingimuste täpsustamisel lähtuda maakonnaplaneeringust ja rohevõrgustiku planeerimisjuhendist ning kohalikest vajadustest.

5.14. Maardlatest ja kaevandamisest mõjutatud aladest tekkivate kitsenduste määramine

Maardlate nimekiri on esitatud KSH VTK tabelis 3.1. Üldplaneeringus esitada maardlad tugiinfona joonisel alana, tekstis esitada üldised kitsendused või kitsendused üksikobjektide kaupa.

Maa-amet: palume esitada üldplaneeringus soovitud käsitus maardlate kohta, palun esitada maardlate andmekiht. Samuti palume esitada nägemus, mis hetkest ja mis mahus võib esitada maardlatele rekultiveerimistingimusi.

Keskkonnaamet: palume ameti seisukohta, kas ametil on kaevandamiseks või rekultiveerimiseks omapoolsed tingimused, mida peaks üldplaneeringus esitama.

5.15. Miljööväärtuslike alade ja väärtuslike üksikobjektide määramine ning nende kaitse- ja kasutustingimuste seadmine

Töö käigus koostada muinsuskaitse eritingimused kaitsealuste objektide ning miljööalade (nii kehtivates ÜP-des esitatu, kui töö käigus määratavad võimalikud alad) kohta, täpsustada objektide nimekiri ja kaitse- ning kasutustingimused. Täpsustada muinsuskaitseala ja vaadeldavuse ala Taagepera külas, Helme alevikus, Riidaja külas, Tõrva linnas.

Külaseltsid: palume esitada hinnang välja pakutu osas ning tehke vajadusel täiendusettepanekuid.

Muinsuskaitseamet: palume esitada omapoolne nägemus.

5.16. Kohaliku tähtsusega kultuuripärandi säilitamise meetmete, sealhulgas selle üldiste kasutustingimuste määramine

Töö käigus selgitada täiendavaid võimalikke väärtusi ning nende säilitamise meetmeid. Pärandkultuuriobjektideks on eelmiste põlvkondade elamisviisist jäänud nähtavad kultuuriväärtuslikud objektid maastikus (nt talud, mõisad, kordonid, vaigutuslangid, ristipuud jms). Kaaluda üldplaneeringute koostamisel XX sajandi arhitektuuripärandi ja pärandkultuuriobjektide kaitse alla võtmist kohalikul tasemel – üksikobjektide määramist

ning nende kaitse- ja kasutustingimuste seadmist koos ressursside leidmisega kavandatu elluviimiseks.

Külaseltsid: palume esitada, mis on kohalik säilitamist vajav kultuuripärand.

Muinsuskaitseamet: palume esitada omapoolne nägemus.

5.17. *Planeeringuala üldiste kasutus- ja ehitustingimuste, sealhulgas projekteerimistingimuste andmise aluseks olevate tingimuste, maakasutuse juhtotstarbe, maksimaalse ehitusmahu, hoonestuse kõrguspiirangu ja haljastusnõuete määramine*

Määrata üldised ehitus- ja kasutustingimused, soovituslike leppemärkide alusel.

Töö käigus vaadata üle kehtivad detailplaneeringud (ligikaudu 50 tk) ning moodustada neist vastav kaardikiht.

5.18. *Riigikaitse otstarbega maa-alade määramine ning maakonnaplaneeringus määratud riigikaitse otstarbega maa-alade piiride täpsustamine*

Riigikaitse otstarbega maa-alad määrata planeeringuga.

Kaitseministeerium: palume esitada omapoolne vajadus riigikaitse otstarbega maa-alade kohta ja võimalikud riigikaitse objektidest tuleneva piirangud.

Siseministeerium: palume esitada omapoolne vajadus riigikaitse otstarbega maa-alade kohta ja võimalikud riigikaitse objektidest tuleneva piirangud.

Kaitseliit, jahiseltsid: kas ja missugune on laskepaikade vajadus? Puhke- ja virgestusalade asukoha ja nendest tekkivate kitsenduste määramine

Puhke- ja virgestusalad määrata planeeringuga. Väike-Emajõe turismiveetee kasutuse laiendamine, puhkemajanduslike tegevuste arendamine Vanamõisa, Koorküla-Valgjärve, Riiska järvede ja Öhne jõe äärsel, Helme linnusevaremete turismi potentsiaali ära kasutamine.

Külaseltsid: palume esitada oma ettepanekud, kus võiks olla puhke- ja virgestusalad (pargid, mänguväljakud, kortermajade vahelised rohealad, supluskohad, jms).

5.19. *Asula või ehitiste kaitseks õhusaaste, müra, tugeva tuule või lumetuisu eest või tuleohu vähendamiseks või metsatulekahju leviku tõkestamiseks lageraie tegemisel langi suurusele ja raievanusele piirangute seadmine*

Määratakse tekstis ja vajadusel joonisel koostöös kohaliku kogukonna ja RMK-ga. Tõrva linna ümbritseva võimaliku puhkemetsa kaitsetsooni määramine ja võimalike kitsenduste määramine. Sama punkti all käsitleda ka RMK kõrgendatud avaliku huviga alad.

Külaseltsid: palume esitada alad, kus tuleks määrata piiranguid lageraie tegemisel langi suurusele ja raievanusele.

RMK, MTÜ Eesti Erametsaliit: palume esitada omapoolne nägemus kus oleksid piirangutega alad ning missugused oleksid sobivad piirangud. Samuti, kas on vajalik üldplaneeringuga reguleerida metsatulekahju leviku tõkestamiseks või tuleohu vähendamiseks langi suurust ja raievanust.

5.20. Mõra normtasemete kategooriate määramine

Vastavalt Atmosfääriõhu kaitse seadusele määratakse mürakategooriad tekstis vastavalt üldplaneeringu maakasutuse juhtotstarbele järgmiselt:

- I kategooria – virgestusrajatise maa-alad;
- II kategooria – haridusasutuse, tervishoiu- ja sotsiaaltoolekandeesutuse ning elamu maa-alad, rohealad;
- III kategooria – keskuse maa-alad;
- IV kategooria – ühiskondliku hoone maa-alad;
- V kategooria – tootmise maa-alad;
- VI kategooria – liikluse maa-alad.

5.21. Krundi minimaalsuuruse määramine

Määrata planeeringu koostamise käigus koos ehitustingimustega.

5.22. Alade ja juhtude määramine, mille esinemise korral tuleb detailplaneeringu koostamisel kaaluda arhitektuurivõistluse korraldamist

Määrata planeeringu koostamisel.

5.23. Detailplaneeringu koostamise kohustusega alade või juhtude määramine

Määrata planeeringu koostamisel lähtuvalt olemasolevatest aladest ja juhtudest ning neid täpsustades.

5.24. Maareformiseaduse ja looduskaitseaduse tähenduses tiheasustusega alade määramine

Määrata planeeringu koostamisel.

5.25. Maaparandussüsteemide asukoha ja nendest tekkivate kitsenduste määramine

Määrata planeeringu koostamisel.

Põllumajandusamet: palume esitada digitaalselt andmekiht maaparandussüsteemide üksikobjektide ja alade kohta.

Maanteeamet: palume esitada ametile teada olevaid probleemkohtasid truupide ja muude veejuhtmetega.

5.26. Avalikes huvides omandamise, sealhulgas sundvõõrandamise, või sundvalduse seadmise vajaduse märkimine

Määrata planeeringu koostamisel. Kõigile avalikus kasutuses olevate ja rajatavate kohalike teede ja kergliiklusteede alla jäävatele maadele määrata vajadusel sundvaldus.

5.27. Sanitaarkaitsealaga veehaarete asukoha ja nendest tekkivate kitsenduste määramine

Esitada planeeringu koostamisel.

5.28. Üldplaneeringu vormistamine

Üldplaneering on konkreetse maa-ala kohta koostatav terviklik ruumilahendus, millega määratakse seaduses sätestatud juhtudel maakasutus- ja ehitustingimused. Üldplaneering

koosneb planeerimise tulemusena valminud seletuskirjast ja joonistest, mis täiendavad üksteist ja moodustavad ühtse terviku. Üldplaneeringu seletuskirjas esitatakse planeeringuala ja selle mõjuala analüüsil põhinevad järeldused ja ruumilise arengu eesmärgid, nende saavutamiseks valitud planeeringulahenduse kirjeldus ning valiku põhjendused. Üldplaneeringuga ei esitata mittekehtestatavaid õigusaktidest tulenevaid piiranguid.

Töö esitada gis-formaadis, võimaldada selle sidumine Evald-süsteemiga (Tõrva vald kasutab Evald-süsteemi).

Üldplaneeringu joonised (lubatud on võimalik kihtide kombineerimine töö koostamise käigus) – määrata töö käigus:

1. Maakasutusplaan, teed ja liikluskorraldus (sh tehniline taristu);
2. Rohevõrgustik, puhke- ja virgestusalad;
3. Suuremate asulate maakasutus- ja ehitustingimuste plaan

6. Strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega eeldatavalt kaasnev keskkonnamõju (sh mõjutatavad keskkonnaelemendid ja eeldatavad mõjuallikad) ning KSH sisu

6.1. Eeldatavalt kaasnev keskkonnamõju, mõjutatavad keskkonnaelemendid ja eeldatavad mõjuallikad

KSH aruanne peab käsitlema KeHJS § 40 nimetatud teemasid, arvestades seejuures üldplaneeringu eesmärke ja käsitletavat territooriumi. Lähtudes KeHJS-i § 40 lõikest 4 käsitletakse KSH aruandes kavandatava tegevuse mõju keskkonnale, sealhulgas inimese tervisele ning sotsiaalsetele vajadustele ja varale, bioloogilisele mitmekesisusele, populatsioonidele, taimedele, loomadele, kaitstavatele loodusobjektidele, pinnasele, vee ja õhu kvaliteedile, kliimamuutustele, kultuuripärandile ja maastikele ning hinnangut jäätmetekke võimaluste kohta.

PlanS § 80 lõige 2 sätestab keskkonnamõju strateegilise hindamise kavatsuse sisu järgmiselt: „keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuses märgitakse keskkonnamõju hindamise ulatus ja eeldatav ajakava ning üldplaneeringu rakendamisega eeldatavalt kaasneda võiv oluline keskkonnamõju, sealhulgas mõju inimese tervisele, piiriülese keskkonnamõju esinemise võimalikkus, võimalik mõju Natura 2000 võrgustiku alale ja muu planeeringu koostamise korraldajale teadaolev asjasse puutuv teave“.

Keskkonnamõju strateegilisel hindamisel lähtutakse üldplaneeringus käsitletavatest valdkondadest ja nende üldistustasemest ning eelkõige hinnatakse nende valdkondadega seonduvaid mõjusid, mis lahendatakse ära üldplaneeringu koostamise käigus (alade juhtotstarvete ja tingimuste määratlemine või täpsustamine, nt rohevõrgustiku alade ja väärtuslike maastike piiride ja kasutamistingimuste täpsustamine, maakasutuse ja selle tingimuste seadmine, ehituskeeluvööndi täpsustamine jne). Keskkonnamõju strateegilise hindamise olulisimaks eesmärgiks on planeeringu koostamisel leida sellised lahendused, mille puhul oleks võimalik vältida või maksimaalselt vähendada ebasoodsat mõju inimese tervisele, elukeskkonnale ja looduseskkonnale.

Eeldatavalt kaasneva keskkonnamõju määratlemisel on oluline esmalt kindlaks määrata võimalikud mõjuallikad ja mõjutatavad keskkonnaelemendid. Mõjuallikate määratlemisel on lähtutud üldplaneeringu tasandil käsitletavatest teemadest ja objektidest. Sellest tulenevalt on võimalikud mõjuallikad:

- maa- ja veealade planeeritav kasutamine (sh planeeritavad elamualad, tööstusalad, puhke- ja virgestusalad jt maakasutuse juhtfuntsioonid);
- maardlate ja maavaravaru kaevandamisest mõjutatud alade kavandatav kasutamine;
- ÜP-ga määratavad tehnorajatised;
- ühisveevärgi veehaarded, kalmistud, jääkreostusalad ja -objektid jms, mis võivad mõjutada asustuse ja maakasutuse suunamist;
- rohevõrgustiku elemendid, väärtuslikud maastikud, kaitsealused loodusobjektid jms, mis võivad mõjutada asustuse ja maakasutuse suunamist;
- kavandatavad riigikaitse otstarbega maa-alad.

Üldplaneeringu elluviimisel mõjutatavad keskkonnaelemendid:

Looduskeskkond

- loodusvarad: põhjavesi, pinnavesi, mets, maavarad jms;
- kaitsealused loodusobjektid, sh Natura 2000 alad;
- roheline võrgustik;
- muud väärtuslikud looduskooslused (niidualad, märgalad, vääriselupaigad jmt);
- väärtuslikud maastikud.

Kultuuriline keskkond:

- piirkonna identiteet (traditsiooniline elulaad) ja kultuuripärand;
- miljööväärtuslikud alad;
- kultuurimälestised;
- pärandkultuuriobjektid.

Sotsiaalne keskkond:

- inimese tervis ja heaolu (lähtudes joogi- ja suplusvee kvaliteedist, ülejutusohust, välisõhu seisundist ja mürast);
- tööhõive ja töökohtade kättesaadavus;
- teenuste kättesaadavus (arstiabi, haridus, ühistransport, kultuur, puhke- ja rekreatsioonivõimalused jms).

Majanduslik keskkond:

- põllumajanduslik tootmine ja väärtuslikud põllumajandusmaad;
- maaparandussüsteemid;
- metsandus;
- tööstuslik tootmine ja väiketootmine;
- turism (sh kultuuripärandiga seotud);
- teenindussektor;
- taristu kättesaadavus (sh liikluskorraldus, ühistransport, elektrivarustus jm).

Keskkonnamõju strateegilise hindamise käigus täpsustatakse võimaliku mõju iseloom ja ulatus lähtuvalt mõjuallikatest ja mõjutatavatest keskkonnaelementidest.

Käesoleva üldplaneeringu koostamisel peab hindama võimalikku mõju Natura 2000 loodusaladele ja linnualadele. Kuivõrd üldplaneeringu koostamise algfaasis ei ole veel selge kas ja milliseid Natura 2000 võrgustiku alasid võidakse mõjutada, siis täpsustakse seda KSH aruande koostamise ja üldplaneeringu koostamise faasis. **Eeldatavalt ei kaasne üldplaneeringuga olulist mõju Natura 2000 alade kaitse-eesmärkidele, kuna tuleb välja töötada selline planeeringulahendus, mis arvestab Natura 2000 alade kaitse-eesmärke.**

Kuigi Tõrva valla piir ühtib kaguosas Eesti Vabariigi ja Läti Vabariigi piiriga, siis **koostatava üldplaneeringuga ei kavandata olulisi objekte või tegevusi, millega võiks kaasneda oluline keskkonnamõju Läti Vabariigile, seega ei ole vajalik läbi viia piiriülest mõjuhindamist.** Kui üldplaneeringu koostamise käigus peaksid ilmnema aga asjaolud, mis võivad kaasa tuua olulist keskkonnamõju teise riigi keskkonnale, siis teatatakse sellest Keskkonnaministeeriumit, kes informeerib sellest Läti Vabariiki.

Üldplaneeringu ja KSH koostamise protsessi käigus võib lisanduda mõjusid, mida tuleb töö käigus hinnata.

6.2. KSH sisu

Planeeringulahenduse väljatöötamine ja keskkonnamõju strateegiline hindamine on omavahel tihedalt seotud ning paralleelselt kulgevad protsessid. Keskkonnamõju strateegilisel hindamisel vaadeldakse üldplaneeringu elluviimisega kaasnevaid mõjusid keskkonnale, et tagada laiemate keskkonnaaspektide arvestamine üldplaneeringu lahenduses ning saavutada tasakaalustatud ruumiline areng. Keskkonnamõjude strateegilise hindamise abil tahetakse jõuda strateegilise arengudokumentini, mis arvestab Eestis aset leidvate sotsiaalsete protsessidega, samuti Valga maakonna, Tõrva valla ja Eesti Vabariigi strateegiliste arengudokumentidega. Üldplaneeringu elluviimisega kaasneb loodetavasti soodne (positiivne) mõju sotsiaalsele keskkonnale, looduskeskkonnale ja majanduslikule keskkonnale.

Mõjude hindamisel lähtutakse nii keskkonnakomponendi kesksest lähenemisest (üldplaneeringu mõju keskkonnale) kui ka hinnatakse keskkonnast enesest tulenevaid mõjusid.

Vajadusel pakutakse KSHs vajadusel välja ja võrreldakse töö käigus tekkivaid nn objektipõhiseid ja maakasutuse alternatiivseid lahendusi (alternatiivid) ning antakse hinnang sobivama alternatiivi valikuks. Objektipõhised ja maakasutuse alternatiivsete lahenduste täpne sisu selgub planeerimise ja KSH protsessi käigus.

KSH aruandes kirjeldatakse kas teatud tegevusega kaasneb otsene, kaudne, ebasoodne (negatiivne) või soodne (positiivne) mõju. Kirjeldatakse mõju iseloomu, suurust, ulatust, esinemise tõenäosust ja kestvust. Pärast hindamist tehakse vajadusel ettepanekuid ebasoodsa mõju vältimiseks ja/või leevendamiseks. Hindamisel arvestatakse väljastpoolt planeeringuala tulenevate oluliste mõjudega ning mõjude kumuleerimisega.

KSH aruande eelnõu sisu osas lähtutakse KeHJS § 40 lg 2, 3 ja 4 toodud nõuetest, mille alusel koosneb KSH aruanne vähemalt järgnevatest põhiosadest:

- 1) üldplaneeringu sisu ja peamiste eesmärkide iseloomustus;
- 2) üldplaneeringu seos asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega;
- 3) eeldatavalt oluliselt mõjutatava keskkonna kirjeldus;
- 4) hindamismetoodika kirjeldus;
- 5) üldplaneeringu jaoks olulised rahvusvahelised, Euroopa Liidu või riiklikud keskkonnakaitse eesmärgid ja kirjeldus, kuidas neid eesmärke ja muid keskkonnakaalutlusi on strateegilise planeerimisdokumendi koostamisel arvesse võetud (vastavusanalüüs);
- 6) hinnang eeldatavalt olulise vahetu, kaudse, kumulatiivse, sünergilise, lühi- ja pikaajalise, soodsa ja ebasoodsa mõju kohta keskkonnale, sealhulgas inimese tervisele ning sotsiaalsetele vajadustele ja varale, bioloogilisele mitmekesisusele, populatsioonidele, taimedele, loomadele, pinnasele, vee ja õhu kvaliteedile, kliimamuutustele, kultuuripärandile ja maastikele, hinnangut jäätmetekke võimaluste kohta (sh erinevate mõjude omavahelised seosed ja üldplaneeringu elluviimisest lähtuvad keskkonnaprobleemid, eelkõige, mis on seotud kaitstavate loodusobjektidega, sealhulgas Natura 2000 võrgustiku aladega);
- 7) üldplaneeringu elluviimisega kaasneva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmed ning nende meetmete eeldatava tõhususe hinnang;
- 8) ülevaade üldplaneeringu elluviimisega kaasneva keskkonnamõju strateegilise hindamise korraldamise, avalikkuse kaasamise tulemuste kohta;
- 9) ülevaadet raskustest, mis ilmnesid keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande koostamisel;
- 10) üldplaneeringu elluviimisega kaasneva olulise keskkonnamõju seireks kavandatud meetmete ja mõõdetavate indikaatorite kirjeldust;
- 11) KSH kokkuvõte;
- 12) Avalike arutelude protokollid ja KSH muud lisad;
- 13) Asutuste ja isikute ettepanekud, vastuväited ja küsimused ning ülevaade nende arvestamisest või arvestamata jätmise põhjendustest.

KSHs ei käsitleta null-alternatiivi ehk tõenäolist arengut juhul, kui strateegilist planeerimisdokumenti ellu ei viida, kuna vastavalt *Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse* § 14¹ lõikele 11 peab haldusterritoriaalse korralduse muutmise tulemusena moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu algatama moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse üldplaneeringu ühe aasta jooksul kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamise päevast arvates ning kehtestama üldplaneeringu kolme aasta jooksul selle algatamisest arvates. Seega ei ole null-alternatiiv reaalne alternatiiv.

6.3. KSH hindamismetoodika kirjeldus

KSH käigus lähtutakse KeHJS ja PlanS nõuetest. Mõjude hindamisel lähtutakse nii keskkonnakomponendi kesksest lähenemisest (üldplaneeringu mõju keskkonnale) kui ka hinnatakse keskkonnast enesest tulenevaid mõjusid. Mõjude hindamise lähtekohaks on üldplaneeringu kui strateegilise ruumilise arengudokumendi iseloom. Mõjude hindamisel püstitakse üldplaneeringu täpsusastmes ja keskendutakse teemadele, mida saab üldplaneeringuga reguleerida ning mis on konkreetse planeeringulahenduse puhul olulised.

Ptk 5.1. lähtuvalt tuleb üldplaneeringu KSH läbiviimisel keskenduda järgmistele planeeringulahenduse elluviimisega kaasnevatele ning kaasneda võivatele mõjudele:

- Mõju looduskeskkonnale, sh mõju:
 - pinna- ja põhjaveele;
 - väärtuslikele maastikele;
 - rohelisele võrgustikule;
 - metsamaadele;
 - maavaradele;
- Mõju looduslikult väärtuslike alade (niidualad, märgalad, vääriselupaigad jmt) terviklikkuse ja bioloogilise mitmekesisuse säilimisele, sh Natura 2000 aladele ja kaitstavatele loodusobjektidele;
- Mõju inimese sotsiaalsetele vajadustele, sh hinnang, kas planeeringulahendus tagab eeldused inimsõbraliku, vananeva elanikkonna vajadustega arvestava ruumiliste lahenduste väljaarendamiseks ning kas planeeringulahendusega on inimestele loodud eeldused vajalike teenuste osutamiseks (arstiabi, haridus, ühistransport, kultuur, puhke- ja rekreatsioonivõimalused jms);
- Mõju inimese heaolule ja tervisele lähtudes joogi- ja suplusvee kvaliteedist, ülejutusohust, välisõhu seisundist ja müra- ja vibratsioonikohast, samuti liikluskorraldusest. Tõrva valla üldplaneeringus ei ole vaja hinnata loodusliku kiirguse mõju inimese tervisele, kuna Keskkonnaministri 30.07.2018 määrus nr 28 „Tööruumide õhu radoonisisalduse viitetase, õhu radoonisisalduse mõõtmise kord ja tööandja kohustused kõrgendatud radooniriskiga töökohtadel” ei nimeta Tõrva valda kõrgendatud radooniriskiga maa-alade loetelus.
- Mõju ettevõtluskeskkonnale, (sh põllumajanduslik tootmine, metsandus, tööstuslik tootmine, turism jt) ning taristu ja töökohtade kättesaadavusele;
- Mõju kultuuripärandile, pärandkultuurile, sh võttes arvesse üldplaneeringule koostatud muinsuskaitse eritingimusi. Samuti mõju miljööväärtuslikele aladele.
- Mõju tehiskeskkonnale ja taristule (sh teed, elektri- ja sidevõrgud, soojamajandus, veevarustus- ja kanalisatsioon, riigikaitse vajadused jmt).

KSH koostamisel kasutatakse kaht peamist meetodilist lähenemist: vastavusanalüüs ja välismõjude analüüs.

Vastavusanalüüs hinnatakse, kui edukalt aitab valla üldplaneering täita teistes strateegilistes arengudokumentides püstitatud keskkonnanäesmärgid. Vastavusanalüüsi abil hinnatakse, kuidas erinevad kavandatavad planeeringulahendused aitavad eesmärkide täitmisele kaasa. Vastavusanalüüsis püütakse hinnata:

- ✓ kas ja mil määral kavandatud piirab (piiritleb) arenguid või tegevusi;
- ✓ kas ja mil määral kavandatud toetab arenguid ja tegevusi;
- ✓ kuidas ja mil määral kavandatud väärtustab olemasolevat.

Välismõjude analüüs on lähenemine, mis võrdleb kavandatavaid tegevusi välismõjude spektri osas (kas tänu kavandatavale tegevusele võivad keskkonnanätingimused muutuda paremaks või halvemaks). Välismõjude analüüs hinnatakse planeeringulahenduse mõju eelpool nimetatud keskkonnanäingimustele planeeritavate maakasutuse funktsioonide kaupa.

Mõjude hindamisel kasutati muuhulgas erinevate varem teostatud uuringute andmeid, analoogiaid, erinevaid seisukohti, geoinfosüsteemide (GIS) rakendusi, erinevaid riiklike andmebaaside andmeid (nt EELIS, Maa-amet) ja muud asjakohast teavet või vahendit, mis võimaldas tagada KSH aruande järelduste adekvaatsuse (sh mõju ja olulise mõju eristamise).

Välismõjude analüüsi käigus hinnatakse mõjusid eeskätt kvalitatiivselt (kirjeldavalt) erinevate loodus- ja sotsiaal-majandusliku keskkonna elementide suhtes (ekspertarvamused, konsultatsioonid jms). Vajadusel kasutatakse ka hindamismaatrikseid, võtmetegurite kaalumist jne. Võimalusel hinnatakse mõjusid eri keskkonnaelementidele ka kvantitatiivselt. Arvestades üldplaneeringu strateegilist taset ja seda, et planeeritu osas puudub sageli piisavalt detailne informatsioon, on siiski kvantitatiivsete hinnangute andmine keeruline ning seetõttu pole paljude keskkonnaelementide osas kvantitatiivsete hinnangute andmine võimalik. KSH käigus antavad hinnangud jagunevad üldjuhul lühi- ja pikaajalisteks.

Kuna KSH lähtub strateegilise planeerimisdokumendi täpsusastmest, hinnatakse ka mõjusid oluliselt üldisemal tasemel kui näiteks detailplaneeringu või tegevusloa tasandil, seejuures ei viida KSH käigus läbi täiendavaid uuringuid. Hinnangute andmisel tuginetakse olemasolevatele planeeringute, uuringute, riiklike ja maakondlike sektorarengukavade, seire- ja statistika- ning teadusandmetele ja muude allikate materjalidele. Muuhulgas tuginetakse juhendmaterjalile Keskkonnamõju strateegilise hindamise käsiraamat (2017) (http://www.envir.ee/sites/default/files/raamat_2017_final.pdf).

Tõrva valla üldplaneeringu KSH raames hinnatakse võimalikku mõju Natura 2000 võrgustiku aladele esmalt läbi eelhindamise protsessi. Juhul, kui on ilmne, et üldplaneeringuga kavandatakse Natura võrgustiku alale olulist keskkonnamõju avaldavat tegevust ja tegevuse üksikasjad on teada, viiakse läbi ka asjakohane hindamine. Natura hindamisel lähtutakse juhendmaterjalis "Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis" (2017).

7. Koostöö ja kaasamine

Üldplaneeringu ja KSH koostamisse kaasatakse isikud, kelle õigusi ja huve planeering võib mõjutada või kes on avaldanud soovi olla koostamisse kaasatud (tabel 7.1). Lisaks kaasatakse asutusi, kellel võib olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju või planeeringuala ruumiliste arengusuundumuste vastu. Huvitatud osapoolte seas on lisaks valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid neid ühendava organisatsiooni kaudu ning planeeritava maa-ala elanikke esindavad mittetulundusühingud ja sihtasutused.

Isikud ja asutused, keda strateegilise planeerimisdokumendi alusel kavandatud tegevus võib eeldatavalt mõjutada või kellel võib olla põhjendatud huvi selle strateegilise planeerimisdokumendi vastu on esitatud (lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse koostamise hetkel) esitatud alljärgnevas tabelis 7.1.

Tabel 7.1. Strateegilise planeerimisdokumendi alusel kavandatavast huvitatud isikud ja asutused

Huvigrupp	Asutus / isik
Naaberomavalitsused	
	Mulgi vald
	Viljandi vald
	Elva vald
	Otepää vald
	Valga vald
Ministeeriumid	
	Rahandusministeerium
	Kaitseministeerium
	Keskkonnaministeerium
	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
	Siseministeerium
	Maaeluministeerium
Ametid ja riigiasutused	
	Keskkonnaameti
	Lennuamet
	Maa-amet
	Maanteeamet
	Muinsuskaitseamet
	Päästeamet
	Politsei-ja piirivalveamet

	Põllumajandusamet
	Terviseamet
	Tehnilise järelevalve amet
	Veterinaar- ja Toiduamet
	Mulgi Kultuuri Instituut
	Mulgimaa Arenduskoda
Äriühingud ja ettevõtted	
	Elektrilevi OÜ
	Eesti Lairiba Arenduse Sihtasutus
	Elering AS
	Telia Eesti AS
	OÜ Tõrva Veejõud
	SW Energia OÜ
	AS Ritsu
Kogukonnad	
	MTÜ Taagepera Külaselts
	MTÜ Ala Külaselts
	MTÜ Ala Külaselts
	MTÜ Karjatnurme
	MTÜ Ritsu Külaselts
	MTÜ Helme Selts
	MTÜ Kalme Külaselts
	MTÜ Soontaga külaselts
	MTÜ Põdrala Külade Ühendus
	MTÜ Pikasilla-Purtsi külaselts
	MTÜ Jetti küla
	Helme jahiselts
	Tõrva jahiselts
	Riidaja jahiselts
	MTÜ Rulli kütid
	Hummuli jahiselts
	Eesti Keskkonnaühenduste Koda
	MTÜ Eesti Erametsaliit

Soov olla kaasatud	
	... lisanduvad töö käigus

Koostöö tegijate ja kaasatavate isikute / asutuste nimekiri võib üldplaneeringu koostamise protsessi ajal täieneda ja sel juhul tuleb vastava menetluse etapi ajal sellega arvestada. Planeeringu koostamise käigus tuleb teha koostööd külaseltsidega ja korraldada ümarlauad ettevõtjatega.

Tagamaks asjakohase info leviku kõigile huvilistele, eelkõige piirkonna elanikele ning maaomanikele, keda ei esinda otseselt ükski ühendus ega esindusorganisatsioon, kasutatakse info levitamiseks võimalikult laia piirkonna infokanalite valikut. Eelkõige on see vajalik kõige olulisema ja laiema sihtgrupini – piirkonna elanikud ja maaomanikud – jõudmiseks. Ametlike teadaannete ja artiklite avaldamiseks kasutatakse ajalehti Tõrva Teataja ja Lõuna-Eesti Postimees. Infot jagatakse ka sotsiaalsõrgustiku Facebook kaudu. Samuti kuvatakse kõik teated, uudised, vajalik info Tõrva valla veebilehel <https://torva.kovtp.ee/uldinfo>.

8. Protsessi eeldatav ajakava

Protsessi läbiviimise orienteeruv ajakava on toodud tabelis 7.1.

Tabel 7.1. Eeldatav ajakava

Jrk nr	Tegevus	Tööde teostamise aeg
1	PlanS § 80 KSH väljatöötamise kavatsuse koostamine	Oktoober - detsember 2018
2	PlanS § 81. Keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse (VTK) kohta (koos planeeringu lähteseisukohtadega) ettepanekute küsimine	Detsember 2018 – jaanuar 2019
3	Laekunud ettepanekute analüüsimine ja vajadusel ÜP lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse täiendamine	Veebruar 2019
4	ÜP hankemenetlus	Veebruar – märts 2019
6	ÜP esmase eskiisi koostamine ja esitamine tellijale koos ÜP KSH aruande esialgse verisooniga	Aprill - juuli 2019
7	ÜP eskiislahenduse ja KSH aruande esialgse versiooni avalikustamine	August – september 2019
8	PlanS § 76. kohane koostöö ÜP esmase eskiisi põhjal ja planeerimislahenduse kokkupanek, KSH aruande eelnõu koostamine	September 2019 - jaanuar 2020
9	PlanS § 82. kohane ÜP lahenduse ja KSH aruande eelnõu avalik väljapanek	Veebruar – märts 2020
10	Avaliku väljapaneku ajal kirjalikult arvamusi esitanud isikutele põhjendatud seisukohtade koostamine arvamuste kohta ja nende esitamine	Märts – aprill 2020
11	PlanS § 83. kohase avaliku arutelu korraldamine, sh avaliku väljapaneku ajal kirjalikult arvamusi esitanud isikute avaliku arutelu toimumisest teavitamine ja avalik arutelu	Aprill – mai 2020
12	PlanS § 84. kohane ÜP ja KSH korrigeerimine arutelu tulemuste alusel	Mai 2020
13	PlanS § 85. kohane kooskõlastamine ja arvamuste küsimine; esitamine PlanS § 86. kohaseks vastu võtmiseks	Mai – juuli 2020
14	PlanS § 86. kohane vastu võtmine vallavolikogu poolt. Selle etapiga lõppeb üldjuhul KSH etapp, kuid jätkub veel ÜP menetlus	August 2020
15	PlanS § 87. kohane üldplaneeringu avalik väljapanek koos eelneva teavitamisega	September – oktoober 2020
16	PlanS § 88. kohane avalik arutelu (korraldatakse 45 päeva jooksul pärast avaliku väljapaneku lõppemist)	Detsember 2020

9. Strateegilise planeerimisdokumendi ja KSH osapooled

Teave DP ja KSH protsessis osalevate osapoolte kohta on toodud tabelis 10.1.

Tabel 10.1. DP protsessi osapooled (seisuga august, 2018).

ÜP koostamise konsultant	ÜP koostamise korraldaja	ÜP kehtestaja	KSH läbiviija
Selgub hanke käigus	Tõrva Vallavalitsus	Tõrva Vallavolikogu	Selgub hanke käigus

9.1. KSH VTK lisa 1. ÜP koostamise ja KSH algatamise otsus.

TÕRVA VALLAVOLIKOGU

OTSUS

Tõrva

18.september 2018 nr 33

Tõrva valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine

21.oktoobril 2017. aastal moodustus Helme valla, Hummuli valla, Põdrala valla ja Tõrva linna ühinemise teel uus haldusüksus Tõrva vald.

Eesti territooriumi haldusjaotuse seadus § 14¹ lõige 11 sätestab, et haldusterritoriaalse korralduse muutmise tulemusena moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu algatab moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse üldplaneeringu ühe aasta jooksul kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamise päevast arvates ning kehtestab üldplaneeringu kolme aasta jooksul selle algatamisest arvates.

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 33 lõike 1 punkti 2 kohaselt on üldplaneeringu koostamisel kohustuslik keskkonnamõju strateegiline hindamine.

Tõrva valla üldplaneeringu eesmärk on kogu Tõrva valla territooriumi ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määratlemine.

Planeerimisseaduse § 76 lõigete 1 ja 2 järgi koostatakse üldplaneering koostöös valitsusasutustega, kelle valitsemisalas olevaid küsimusi üldplaneering käsitleb, ja planeeringualaga piirnevate kohaliku omavalitsuse üksustega. Samuti kaastakse valdkonna eest vastutav minister, isikud, kelle õigusi planeering võib puudutada, isikud, kes on avaldanud soovi olla kaasatud, samuti isikud ja asutused, kellel võib olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju või üldplaneeringu elluviimise või planeeringuala ruumiliste arengusuundumuste vastu, sealhulgas valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid neid ühendava organisatsiooni kaudu ning planeeritava maa-ala elanikke esindavad mittetulundusühingud ja sihtasutused.

Võttes aluseks kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 6 lõike 1, § 22 lõike 1 punkti 31; Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 14¹ lõike 11; planeerimisseaduse § 76 lõiked 1 ja 2, § 77 lõiked 1 ja 4; keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 33 lõike 1 punkti 2,
Tõrva Vallavolikogu
o t s u s t a b:

1. Algatada Tõrva valla üldplaneeringu koostamine ja keskkonnamõju strateegiline hindamine.
2. Tõrva Vallavalitsusel koostada üldplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsus.
3. Otsus teha teatavaks 30 päeva jooksul üldplaneeringu koostamisse kaasatud ametitele ja isikutele.
4. Otsus teha teatavaks 30 päeva jooksul „Tõrva Teatajas“ ja „Lõuna-Eesti Postimehes“.

5. Otsus teha teatavaks 14 päeva jooksul Ametlikes Teadaannetes ning Tõrva valla kodulehel.
6. Käesoleva otsuse peale võib esitada Tõrva Vallavolikogule vaide haldusmenetluse seaduses sätestatud korras 30 päeva jooksul arvates otsuse teadasaamise päevast või päevast, millal oleks pidanud otsusest teada saama või esitada kaebuse Tartu Halduskohtusse halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras 30 päeva jooksul arvates otsuse teatavakstegemisest.

Enn Mihailov
volikogu esimees

Olulisemad kasutatud materjal

1. EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem – Keskkonnaregister, seisuga 01.10.2018)
2. Kultuurimälestiste riiklik register
3. Maa-ameti kaardirakendus, 2018.
4. Põhjavee kaitstuse kaart, 2018. Kättesaadav: <https://veeveeb.envir.ee/vesi/>
5. Tõrva valla arengukava. Tõrva valla profiil. Analüütiline koond olukorrast, 2018.
6. Valga maakonnaplaneering. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruanne.
7. Hummuli valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava aastateks 2004–2015; Helme valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2010–2021; Tõrva linna ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava 2016–2027; Põdrala valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2015–2027.
8. Üleriigiline planeering Eesti 2030+, 2013. Kättesaadav: https://www.rahandusministeerium.ee/sites/default/files/Ruumiline_planeerimine/eesti2030.pdf